

ЖОЗЕФ-АНРИ РОНИ-старши

СМЪРТТА НА ЗЕМЯТА

АРИУС
002
фантастика

ЖОЗЕФ-АНРИ РОНИ-СТАРШИ

СМЪРТТА НА ЗЕМЯТА

Превод: Красимира Кочанова

chitanka.info

СВЕТОСЛАВ НИКОЛОВ

ЗАБРАВЕНИЯТ ПРЕДВЕСТИК

Схемата е удобно нещо. Който и фен да попитате за предшествениците на съвременната научна фантастика, отговорът ще е горе-долу следният: „Ама как, вие шегувате ли се? Разбира се, че Жул Верн и Хърбърт Уелс!“. И веднага всичко застава по местата си. Французинът „открива парада“ откъм строго научната му част, а англичанинът балансира с явно предпочитание към социално — философската проблематика. Схемата е готова!

Малко преди Верн да публикува първия си фантастичен роман „Пет седмици в балон“, през 1856-та в Белгия се ражда някой си Жозеф-Анри Бюкс. По-млад е от класика с цели 28 години и все още не знае, че ще стане известен на света като Ж.-А. Рони — старши. Първия си текст съчинява на 11 години. Баща му не го харесва и... хвърля страниците в огъня. Навярно за да си отмъсти, Ж.-А. написва през дългите си 84 години живот около 150 книги — 100 сам, а останалите в съавторство с по-малкия си брат Жустен. Сред тях има романи на социална тематика, научни трактати, повести за праисторическата епоха и първобитните хора, фантастика. Тук е мястото да отбележим, че по-голямата част от живота си Ж.-А. прекарва във Франция, спечелвайки приятелството на Алфонс Доде и братя Гонкур. Жозеф и Жустен Рони са сред шестимата основатели на Академията „Гонкур“. Рони — старши получава едноименната награда, от 1926 г. е президент на Академията, а след смъртта му френските любители на фантастиката на свой ред учредяват награда, носеща неговото име.

Удивително се променят фигурите в калейдоскопа на най-строгия съдник — Хронос! За съвременниците си Рони — старши е майстор на социалната проза. Читателите от втората половина на нашия век се възхищават най-вече на творбите му за човека от каменната ера: „Борба за огън“, „Хищникът — гигант“, „Вамирех“. И едва напоследък започва да расте интересът към фантаста Ж.-А. Рони — старши. Нека се опитаме да поразсъждаваме защо.

През 1887 г. вижда бял свят повестта му „Ксипехузите“. Странни същества с напълно различни от човешките структура, начин на придвижване, енергетични и мисловни възможности правят опит да завладеят Земята. Обрисувани са подробно, детайлно, с почти научна педантичност. Всяват ужас и смърт сред хората... ха, но ние май вече сме чели нещо подобно? Прави сте! Чели сме и то се казва „Война на световите“. Хърбърт Уелс я описва десетина години по-късно. При това, съгласете се, неговите марсианци твърде много напомнят октоподи. Къде-къде по-близо до съвременните представи изглеждат мислещите конуси, цилиндри и слоеви образувания на Ж.-А.! Оригиналността на хрумването у французина от белгийски произход е безспорно по-голяма от тази на мастития класик. Но англичанинът пък е несравнимо по-дълбок във философските си внушения и епичния замисъл на своя роман — събитие. И не е чудно, че тъкмо след „Война на световите“ агресията от Космоса, стълкновението между човека и чужди, понякога направо невероятни форми на живот, става една от вечните теми във фантастиката.

Новаторството на Рони — старши обаче съвсем не спира дотук. През 1898 г. чрез разказа си „Непознатият свят“ той дарява световната фантастика с още един първообраз — този на мутанта. Две години по-рано вече е моделирал друг въображаем вариант на развитието на „хомо — сапиенс“ — летящия човек („Чудесната страна на пещерите“). А в повестта си „Нимфея“ (1909) разказва за неизвестно на науката племе, приспособило се за живот във водна среда...

И все пак, навярно най-високият връх в катастрофичните визии на Ж.-А. е малкият по обем роман „Смъртта на Земята“, препоръчан на „Аргус“ лично от известния френски издател Жан-Пиер Мумон. Доста от страниците на тази творба звучат удивително съвременно. Дори ако оставим настрана основния мотив на автора, че възможната гибел на нашата планета ще е предизвикана от неудържимо и безконтролно технократство, не можем да не се възхитим от блестящия биоисторически анализ и футурологичните прозрения на французина. Или от тъй актуалната днес екологична тревога за бъдещето на Земята. Тези линии на романа са толкова силно въздействащи, че едва ли не изтласкват на втори план основното фантастично събитие — появата на нова, неорганична форма на живот.

Впрочем, любезни читателю, нека не те лишаваме повече от удоволствието сам да откриеш тия странни, твърде често враждебни на човека, но винаги стоплени от неговата мисъл и хуманизъм светове. И да решиш ще съхраниш ли в съзнанието си импресионистичните видения на Рони — старши редом до епичните платна на Жул Верн и Хърбърт Уелс. На добър път!

Светослав Николов

КСИПЕХУЗИТЕ

На Леон Еник

от неговия приятел и
почитател
Ж.-А. Рони —
старши

КНИГА ПЪРВА

I

ФОРМИТЕ

Това се случи хиляда години преди масовото струпване на цивилизации, от които по-късно възникнаха Нинивия, Вавилон, Екбатан.

На здрачаване, огряно от косите лъчи на слънцето, чергарското племе пжеху прекосяваше дивата гора Кзур с магаретата, конете и целия си добитък. Песента на залеза преливаше, рееше се и падаше над плавно движещото се множество.

Всички бяха много уморени, умълчани, в търсене на хубава горска поляна, където да запалят свещения огън, да приготвят вечерята и да заспят, защитени от зверовете зад двойната преграда от червена жаравя.

Облаците придобиха опалов оттенък, призрачните очертания на местността започнаха да чезнат, боговете на нощта запяха приспивна песен, а племето продължаваше да върви. Един разузнавач се появи в галоп и извести, че е намерил поляна и вода от чист извор.

Множеството нададе три продължителни вика, всички ускориха ход, чуха се детски смехове, конете и магарета, привикнали да разпознават приближаването на престоя по завръщането на бързоходците и виковете на чергарите, изправиха гордо вратове.

Поляната се появи. Чудният извор течеше между мъхове и храсти. Пред очите на чергарите се разкри фантастична гледка.

Отначало те видяха огромен кръг от синкави, полупрозрачни конуси с върховете нагоре, чиито обем беше почти наполовина по-малък от човешкото тяло. Светли и тъмни линии, които се въртяха около центъра, изпъстряха повърхността им. В долната си част всички конуси имаха ослепителни звезди.

По-нататък се виждаха не по-малко странни, вертикално разположени пластични образувания, наподобяващи кората на бреза и нашарени с разноцветни елипсовидни жилки. Тук-там можеха да се различат най-различни цилиндрични форми: някои — тънки и високи,

други — ниски и дебели. Цветът им беше бронзов, изпъстрен със зелени петънца. И при тях се забелязваше характерната светеща точка.

Смаяното племе гледаше. Суеверен страх беше вкаменил и най-смелите, той се усили още повече, когато формите започнаха да се движат вълнообразно в сивите сенки на поляната. Изведнъж звездите се разлюляха и замигаха, конусите се издължиха, от цилиндрите и слоестите образувания се чу свистене, подобно на хвърлена върху огъня вода, и те се насочиха с все по-нарастваща скорост към чергарите.

Омагьосано от тази гледка, племето не помръдваше и продължаваше да я съзерцава. Формите приближиха. Сблъсъкът беше страхотен. Воини, жени и деца падаха като покосени от мълния. Див ужас възвърна силите на оцелелите и те побягнаха тъй бързо, сякаш им бяха поникнали криле. Формите, отначало струпани в нестройни редици, се разпръснаха около племето, като безмилостно преследваха бягащите. Ужасната атака убиваше едни, замайваше други, но не раняваше никого. От ноздрите, очите и ушите на агонизиращите избликваше по някоя алена капка, докато неулучените скоро се надигаха и продължаваха фантастичния си бяг в бледия здрач.

Каквото и да беше естеството на Формите, те действаха като живи същества, а не като природни сили и както при живите същества поведението им беше променливо и разнообразно; избираха точно своите жертви — нито веднъж не сбъркаха чергарите с растение или животно.

Най-бързите скоро забелязаха, че вече не ги преследват. Изтощени, измъчени, те се осмелиха най-накрая да се обърнат към полесражението. В далечината, между потъналите в сенки дънери, продължаваше страховитата гонитба. Формите преследваха и убиваха предимно воините, като често пренебрегваха немоцните, жените и децата.

В настъпилата вече нощ, от разстояние, сцената изглеждаше още по-свръхестествена. Безумието ѝ сякаш смазваше мозъците на варварите. Воините щяха да продължат да бягат, но забелязаха нещо, което ги възпря: *Формите преставаха да ги преследват след една определена граница.* Колкото и уморена и безпомощна да беше жертвата, дори да бе загубила съзнание, в момента, в който тази

идеална граница бъдеше преминалата, опасността за живота ѝ секваше незабавно.

Този факт, потвърден от петдесетина случая, успокои нечовешкия страх на бягащите. Те се осмелиха да изчакаат другарите си, жените и бедните дечица, спасили се от клането. Дори един от тях, Най-смелия, който допреди малко също беше онемял от уплаха пред необяснимостта на случилото се, намери сили в себе си да запали огън и да надуе биволския рог, за да упъти бягащите.

Един по един нещастниците започнаха да пристигат. Доста от тях, окуцели, се влачеха на ръце. Жени — майки с неукротима инстинктивна сила бяха опазили плода на утробата си сред безумната бъркотия. Много магарета, коне и биволи, не тъй силно уплашени като хората, се върнаха отново.

Зловещата нощ премина в безсънно мълчание. Воините продължаваха да чувстват тръпката на ужас в гръбначните си прешлени.

Но бледата зора настъпи, промуши се между гъстия листак, после проехтяха фанфарите на изгрева, песните на птиците, нахлуха цветовете на деня и призоваха към живот и забрава на преживяното в мрака.

Най-смелия, естественият вожд, събра племето на групи и започна преброяването. Половината от воините — двеста на брой, не се отзоваха на повикването. Много по-малък беше броят на загиналите жени и почти никакъв на децата.

Когато преброяването приключи и разпределиха товарните животни (незначителна част от които липсваше, защото инстинктът беше надделял над примитивния им разум по време на погрома), Най-смелия разположи племето по обичайния начин, после нареди на всички да чакат и се отправи, бледен и сам, към поляната. Никой, дори и отдалеч, не се осмели да го последва.

Той се запъти натам, където дърветата бяха силно разредени, премина малко зад определената предишната вечер граница и се огледа.

В далечината, в свежата прозрачност на утрото течеше красив извор, по чиито брегове блестеше фантастичната група на Формите. Цветът им се беше променил: конусите бяха станали по-плътни, тюркоазеният им цвят — по-зелен, цилиндрите бяха обагрени във

виолетово, а слоестите образувания приличаха на необработена мед. Звездите на всички Форми продължаваха да разпръскват лъчите си, които заслепяваха дори и на дневна светлина.

Контурите на фантасмагоричните същества също претърпяваха метаморфози: конусите се разширяваха в цилиндри, цилиндрите се отваряха, а пластичните образувания се прегъваха частично.

Но както и предишната нощ, Формите изведнъж се раздвижиха, звездите им запулсираха и Най-смелия трябваше да прекрачи границата на спасението.

II СВЕЩЕНИЯТ ПОХОД

Племето пжеху спря пред дверите на огромната чергарска шатра, в която влизаха само вождовете. В изпъстреното със звезди дъно на шатрата, под величествения образ на Слънцето, се намираха тримата велики жреци. Дванайсетте по-низши жертвоприносители стояха под тях на позлатените стъпала.

Най-смелия излезе напред и дълго разказва за страшното преминаване през гората Кзур. Жреците слушаха сериозни и смаяни неговия разказ и усещаха как могъществото им намалява пред необяснимия случай.

Най-върховният велик жрец заповяда племето да принесе в жертва на Слънцето дванайсет бика, седем диви магарета и три жребеца. Той призна божествения произход на Формите и взе решение след жертвоприношението да се предприеме свещен поход.

Всички жреци и вождове на народа захелал трябваше да вземат участие.

Вестоносци прекосиха планини и равнини в радиус сто левги от мястото, където по-късно щеше да бъде издигнат Екбатан. Косите на хората настръхваха от страшната случка, вождовете побързаха да се подчинят на апела на жреците.

В една есенна утрин Величествения проби облаците, заля шатрата със светлина и достигна жертвеника, където димеше кървавото сърце на един бик. Великите жреци, жертвоприносителите и петдесетте вождове на племето нададоха победоносен вик. Сто хиляди чергари, които тъпчеха свежата роса отвън, подеха вика и обърнаха загорените си лица към необикновената гора Кзур, която леко се полюляваше. Предзнаменованието беше добро.

Тогава целият народ тръгна през гората начело с жреците. Към три часа следобед, Най-смелия от племето пжеху спря множеството. Голямата поляна, ръждиво обагрена от четката на есента, изглеждаше величествено. Множество мъртви листа покриваха мъха. Край бреговете на извора жреците забелязаха онези, които идваха да

умилостивят и омиротворят — Формите. Спокойно съществуващи около бисерно чистата вода, те изглеждаха дори нежни под сенките на дърветата. По повърхността им пробягваха нюанси, а звездите им светеха с ярка светлина.

— Трябва — каза Върховния велик жрец — тук да направим жертвоприношението. Нека те знаят, че ние се подчиняваме на тяхното могъщество.

Всички старци се поклониха. Изведнъж се извиси един глас. Това беше Юшик от племето ним, млад звездоброец, блед пророк — пазител, чиято слава започваше да расте. Той дръзко попита дали не може да се приближат още повече.

Но старците, побелели от изкуството на мъдрите слова, се наложиха — жертвеникът беше построен и жертвата доведена — великолепен жребец, превъзходният слуга на човека. Тогава, в мълчаливото преклонение на народа, бронзовият нож намери благородното сърце на животното. Надигна се тъжно стенание. И великият жрец извика:

— Умилостивени ли сте, о, богове?

Между мълчаливите стъбла на дърветата преливащите в цветове Форми продължаваха да се движат, като избираха местата, където слънчевата светлина струеше на най-плътни потоци.

— Да, да! — извика звездоброецът. — Те са умилостивени!

И като грабна топлото сърце на жребеца, преди още смаяният велик жрец да може да произнесе и дума, Юпгак се втурна през поляната. Крещейки, след него се юрнаха и други обзети от фанатизъм хора.

Формите бавно се раздвижиха, събраха се, едва-едва докосвайки земята, после изведнъж се стрелнаха към безразсъдната тълпа. Последва страхотна сеч, която хвърли в ужас петдесетте племена. Преследвани ожесточено, шест или седем бегълци с последни усилия се добраха до границата. Останалите погинаха; и Юшик заедно с тях.

— Боговете са неумолими! — каза тържествено Върховния велик жрец.

Сетне дълбоко уважаваният съвет на жреците, старейшините и вождовете се събра отново.

Те решиха да се издигне ограда от колове отвъд границата на спасението. Щяха да излагат роби на атаките на Формите

последователно по цялото ѝ протежение, за да могат да определят точно местоположението ѝ.

И това беше направено. Робите преминаваха зад оградата под страх от смъртно наказание. Но в резултат на отличните предпазни мерки много малко от тях загинаха. Границата беше твърдо установена и се виждаше отвсякъде благодарение на оградата от колове.

Така свещеният поход завърши щастливо и захелалите се почувстваха защитени срещу силния неприятел.

III МРАКЪТ

Скоро предпазната система, препоръчана от съвета на жреците, се оказа безсилна. На следващата пролет племената хертоти и назуми, доверчиво и безредно преминавайки близо до оградата от колове, бяха жестоко нападнати от Формите и изтребени.

Вождовете, които успяха да се спасят, разказваха на великия съвет на захелалите, че сега Формите са по-многобройни от миналата есен. Както и преди, преследването в определен момент се прекратявало, но границите сега били доста по-разширени.

Тези новини потопиха в скръб народа. Имаше голям траур и големи жертвоприношения. После съветът реши да унищожи гората Кзур чрез огън.

Въпреки усилията обаче, успяха да опожарят само покрайнините ѝ.

Тогава, в отчаянието си, жреците обявиха гората за свещена и забраниха на всички да влизат в нея.

Така изминаха много лета.

В една октомврийска нощ заспалият лагер на племето зулфи беше нападнат от Формите на разстояние десет изстрела с лък от фаталната гора. Още триста воители загубиха живота си.

От този ден, разпространявана от племе на племе и от ухо на ухо, тръгна мрачна, тайнствена и отчайваща мъгла, прошушвана вечер в необятните звездни нощи на Месопотамия — *човекът е обречен на гибел*. Другият живот — неунищожим, чиито граници непрестанно се разширяват извън гората и из равнините, постепенно, ден след ден, ще погълне западащата човешка раса. Черната и страховита тайна витаеше в нещастните мозъци, отнемаше волята за борба и бляскавия оптимизъм на младата раса.

Бродещият човек вече не се осмеляваше да мечтае и да обича величествените родни пасища. С уморени очи се взираше той във висините и очакваше края на съзвездията. От детството на народите бяха изминали хиляда години, ехтеше камбанният звън за края на света

или, може би, се възраждаше примирението на червения човек от индианските савани.

И в тази тревога мечтателите стигнаха до горчивия култ, култът към смъртта, който бледи пророци проповядваха, култът към Мрака — по-силен от култа към звездите. Мракът, който щеше да разкъса и погълне свещената светлина и бляскавия огън.

Навсякъде в покрайнините на усамотените места можеха да се видят неподвижните и измършавели силуети на мълчаливи, изпълнени с фанатична вяра хора, които от време на време, промъквайки се сред племената, разказваха ужасните си сънища — за тъмата на настъпващата Велика Нощ и за агонизиращото Слънце.

IV БАКХУН

По това време живееше един необикновен човек, наречен Бакхун, който произхождаше от племето птухи и беше брат на първия велик жрец от захелалите. Той бе изоставил отрано скитническия живот и се бе установил в едно хубаво усамотено място — тясна, но плодородна долина, разположена между четири хълма, сред която свежо ромонеше животворен извор. Живееше в просторно жилище от скални отломки, охолно, заради редовните реколти, добивани благодарение на търпението и труда на биволите и конете. Четирите му жени и трийсетте му деца се чувстваха като в рая.

Бакхун изповядваше особени идеи, заради които биха го линчували, ако не беше силното уважение, което захелалите изпитваха към по-големия му брат — Върховния велик жрец.

Бакхун казваше, че заседналият живот е по-добър от чергарския, защото запазва силите на човека в полза на ума.

Освен това смяташе, че Слънцето, Луната и Звездите не са богове, а светещи съвкупности.

Трето — проповядваше, че хората трябва да вярват само в неща, доказани от Мярката.

Захелалите му приписваха качества на магьосник и най-смелите понякога рискуваха да потърсят съвет от него. По-късно те не съжеляваха за това. Говореше се, че той често помага на изпаднали племена, като им раздава провизии.

Но когато в мрачния час пред всички застана алтернативата или да изоставят плодородните земи, или да бъдат изтребени от неумолимите Форми, племената си спомниха за Бакхун. След дълга борба с гордостта си жреците сами изпратиха при него трима от най-почитаните по своя ранг.

Бакхун изслуша техния разказ с горестно внимание, като ги караше да повтарят отделни моменти и им задаваше многобройни и точни въпроси. После поиска два дни за размисъл. Когато този срок изтече, той съобщи само, че се заема с изучаването на Формите.

Племената останаха малко разочаровани, защото се бяха надявали Бакхун да ги избави чрез магия. Въпреки това, вождовете не скриха задоволството си от това решение и останаха с надежди за велики събития.

Бакхун се установи в покрайнините на гората Кзур. През деня наблюдаваше, възседнал най-бързоходния жребец в Халдея, а в часовете за почивка се оттегляше на безопасно разстояние. Скоро след като се убеди в превъзходството на великолепното животно и над най-подвижните от Формите, той се захвана със смело и подробно изучаване на неприятелите на човека. На това изследване дължим голямата книга с предклинообразно писмо и шейсет таблици, най-хубавата каменна книга, която чергарските векове са завещали на съвременните народи. В нея, чрез търпеливо наблюдение, се разкрива един начин на живот, абсолютно различен от този в нашето животинско и растително царство. Бакхун скромно признава, че не е могъл да анализира, освен най-грубо и повърхностно, тази форма на живот. Но не е възможно човек да не потрепери, четейки самобитната монография за съществата, които Бакхун нарича „ксипехузи“. С безпристрастни детайли, без да стига до някаква свършена систематика, древният писар разкрива техните действия, начина им на развитие, борба и възпроизводство. Тези подробности показват, че човешката раса е била изправена на ръба на небитието, че Земята едва не е станала притежание на едно господство, същността, на което е била заличена от времето.

Трябва да се прочете преводът на г-н Десо, неговите неочаквани находки в преасирийската лингвистика, на които, за нещастие, се възхищават повече в чужбина — в Англия и в Германия — отколкото в собствената му родина. Бележитият учен е благоволил да остави на наше разположение блестящи пасажи от това ценно съчинение, които предлагаме по-нататък на читателите. Тези откъси може би ще събудят желание да се прочетат и другите великолепни преводи на Маестрото^[1].

---

[1] „Оракулите на Нинивия“ — от Б. Десо, 8-мо издание, Калман-Леви. За улеснение на читателя съм предал откъса от книгата на Бакхун на съвременен научен език. — Б.а. ↑

V

ПОЧЕРПАНО ОТ КНИГАТА НА БАКХУН

Ксипехузите очевидно са живи същества. Цялото им поведение показва воля, своенравие, колективизъм, независимост на индивида, които отличават живото същество от растението или неподвижните неща. Въпреки че техният начин на движение не може да бъде дефиниран чрез сравнение — те просто се плъзгат по земята — правилно е да се каже, че се движат по своя воля. Може да се забележи как спират изведнъж, как се обръщат, преследват се едни други, разхождат се по двама, по трима, показват предпочитания — оставят този, с когото са вървели, за да отидат по-далеч и да се присъединят към друг. Те не могат да се катерят по дърветата, но убиват птици, като ги *привличат* по необясним начин. Често могат да бъдат видени да заграждат горски животни или да ги причакват зад някой храст и винаги успяват да ги убият, а след това ги консумират. Бих могъл да потвърдя: убиват безразборно *всички животни*, ако са в състояние да ги достигнат. Това правят без видима причина, защото не ги изяждат, а просто ги превръщат в пепел.

Техният начин на консумация не изисква огън — нажежената точка в основата им е достатъчна за тази операция. Те се събират около убитите същества в кръг, по десет или двадесет, и насочват лъчите си към телата им. Лъчите само на един ксипехуз са достатъчни за превръщането на малките животни, птиците например, в пепел. Трябва да отбележа, че произведената от тях топлина в началото не е много силна. Получавал съм често облъчване по ръката си от някои от ксипехузите и кожата ми започва да се затопля едва след известно време.

Не знам дали може да се каже, че ксипехузите са различни видове, защото всички те могат последователно в рамките на един ден да се трансформират в конуси, цилиндри и слоести образувания. Цветът им се променя непрестанно, което, мисля, се дължи главно на промяната на светлината през деня и през нощта. Все пак смятам, че някои промени в нюансите се дължат на капризи на индивидите и по-специално на техните *страсти*, ако мога така да се изразя. Хипотезата

ми е, че това е израз на истинските им същности, сред които, въпреки непрекъснатото наблюдение, се оказах съвършено неспособен да опозная и най-простите емоции. Така например, въобще не можах да различа нюанса на гняв от нюанса на нежност, което сигурно би представлявало първото по рода си откритие.

Казах — техните *страсти*. Преди това бях вече забелязал техните предпочитания, или това, което бих нарекъл техни *приятелства*. Те имат също и своите *омрази*. Някой ксипехуз непрекъснато се отдалечава от друг и обратното. Техният гняв изглежда страшен. Те се блъскат помежду си със същите движения, които се наблюдават при атакуване на големи животни или хора. Точно тези сблъсъци ме научиха, че те съвсем не са безсмъртни, както отначало бях склонен да мисля, защото два или три пъти съм виждал ксипехузи да умират при подобни стълкновения, т.е. *да падат, да се кондензират, да се вкаменяват*. Аз грижливо съм съхранил няколко от тези странни трупове^[1] и може би те биха могли да послужат по-късно за разкриване природата на ксипехузите. Представяват неправилно структурирани жълтеникави кристали, прорязани от сини жилки.

От факта, че ксипехузите не са безсмъртни, заключих, че те могат да бъдат победени и убити, и започнах серия опити да воювам с тях, за които ще говоря по-нататък.

Ксипехузите светят достатъчно силно, за да се забележат и в най-големия гъсталак, дори и зад най-дебелите дървета, защото във всички посоки се излъчва огромен ореол, който предупреждава за тяхното приближаване. Това ми позволяваше да рискувам и да влизам често в гората, като разчитах на бързината на моя жребец.

Там се опитах да открия дали те си строят заслони, но признавам, че не успях в това си проучване. Те не помръдват нито камъни, нито растения и изглеждат чужди на всякакъв вид *осезаема и видима* индустрия, единствената, която би се оценила от човешкото око. Те нямат никакви оръжия в смисъла, който ние влагаме в тази дума. Сигурно е, че не могат да убиват на разстояние. Много пъти съм бил свидетел как животни са се спасявали, ако успеят да избегнат непосредствения допир, с някой ксипехуз.

Както вече беше установено от нещастното племе пжеху, действията на ксипехузите се ограничават до определени граници. Но

от месец на месец и от година на година тези граници започнаха да се разширяват. Трябваше да открия причината за това.

Причината се оказа техният *коллективен растеж*, който, както и по-голяма част от нещата, които ксипехузите правят, си оставаше необясним за човешкия ум. Ето накратко каква е закономерността: границата на действието на ксипехузите се разширява пропорционално на техния брой, т.е. в момента на образуването на нови индивиди се разширяват и границите. Но докато броят им остава непроменен, всеки отделен индивид е напълно неспособен да прекрачва отреденото му — по силата на какво? — място за живеене. От това правило се вижда тясната връзка между масата и индивида, подобна на връзката, съществуваща между хората и животните. По-късно забелязах и реципрочността на този закон, защото от момента, в който ксипехузите започнаха да намаляват, техните граници на действие също се свиха пропорционално.

Що се отнася до феномена възпроизводство, мога да кажа малко неща, но те са достатъчно характерни. Първо, възпроизводството се извършва четири пъти в годината, преди равноденствие и съответното слънцестоене, и само в много ясни нощи. Ксипехузите се събират на групи по трима и постепенно от тези групи се образува само една, тясно свързана и разположена в много дълга елипса. Така остават през цялата нощ чак до сутринта, докато Слънцето се издигне високо. Когато се разделят, се виждат нови *огромни* форми с размити и неясни очертания. Тези форми започват бавно да се кондензират, да се смалаят и след десет дни се трансформират в кехлибарени конуси, значително по-големи от възрастните ксипехузи. За да достигнат максимума в развитието си, тоест да се свият, са необходими два месеца и няколко дни. В края на този период те стават подобни на другите същества от тяхното обкръжение, като менят цвета и формата си в зависимост от часа, времето и индивидуалните си желания. Няколко дни след пълното свиване границите им на действие се разширяват. Естествено, малко преди да настъпи този опасен момент, аз пришпорвах хълбоците на добричкия ми Куат и установявах лагера си по-далече.

Не мога да твърдя, че ксипехузите имат сетива. Но вероятно имат органи, които ги заместват.

Лекотата, с която усещат присъствието на животни на големи разстояния, и особено на човека, показва, че техните органи за

откриване струват поне толкова, колкото и очите ни. Никога не съм ги виждал да объркат някое растение с животно, дори и при обстоятелства, в които аз бих могъл да допусна тази грешка с голяма вероятност — заблуден от недостатъчната светлина, цвета на предмета или неговото положение. Фактът, че за да консумират някое огромно животно, се събират двайсетина индивида, докато с изгарянето на една птица се занимава само една Форма, доказва съвършена ориентация по отношение на пропорциите, а това разбирателство изглежда още по-перфектно, когато виждам да се събират по десет, дванайсет или петнайсет индивида в зависимост от големината на убитото животно.

Още по-убедителен аргумент за наличието на аналогични на човешките сетива органи, както и за тяхната интелигентност е начинът, по който те атакуват нашите племена: ксипехузите почти не закачат жените и децата, но в замяна на това преследват безмилостно воините.

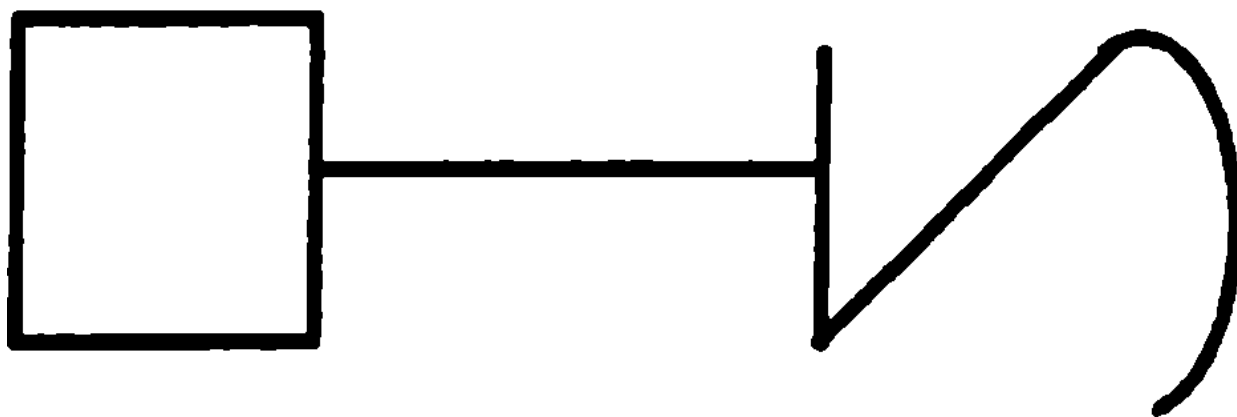
И сега най-важният въпрос — имат ли ксипехузите език? На това без капка колебание мога да отговоря: да, имат. Този език се състои от знаци, някои от които успях да дешифрирам.

Да предположим, например, че един ксипехуз иска да говори с друг. За това е достатъчно да насочи лъчите си към своя другар, който веднага се отзовава. Ако повиканият върви, спира и го чака. Тогава говорещият трасира бързо по повърхността на събеседника си, независимо от коя страна, серия от къси светещи знаци посредством лъчите, излизащи от основата.

След кратка пауза събеседникът отговаря. Преди всяка акция на нападение или засада съм виждал ксипехузите да използват следния знак:

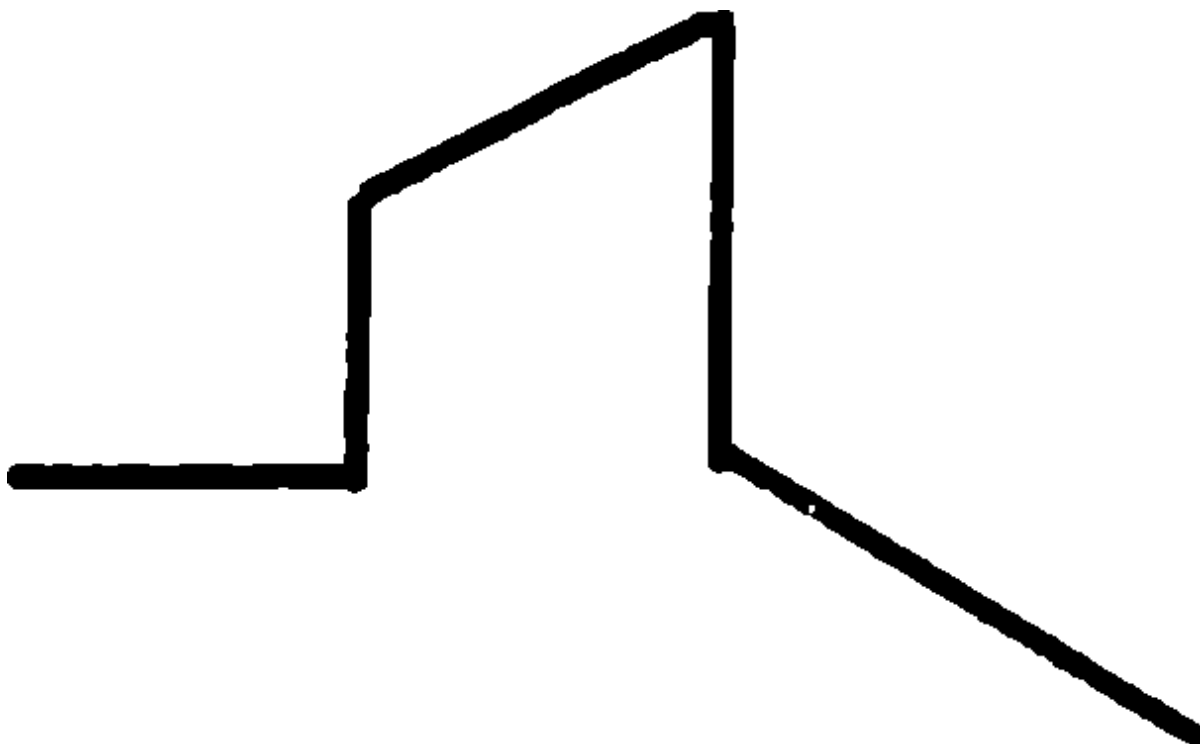
Когато ставаше въпрос за мен, а това беше често, защото те правеха всичко възможно да ме унищожат заедно с моя храбър Куат, си разменяха неизменно следните знаци:

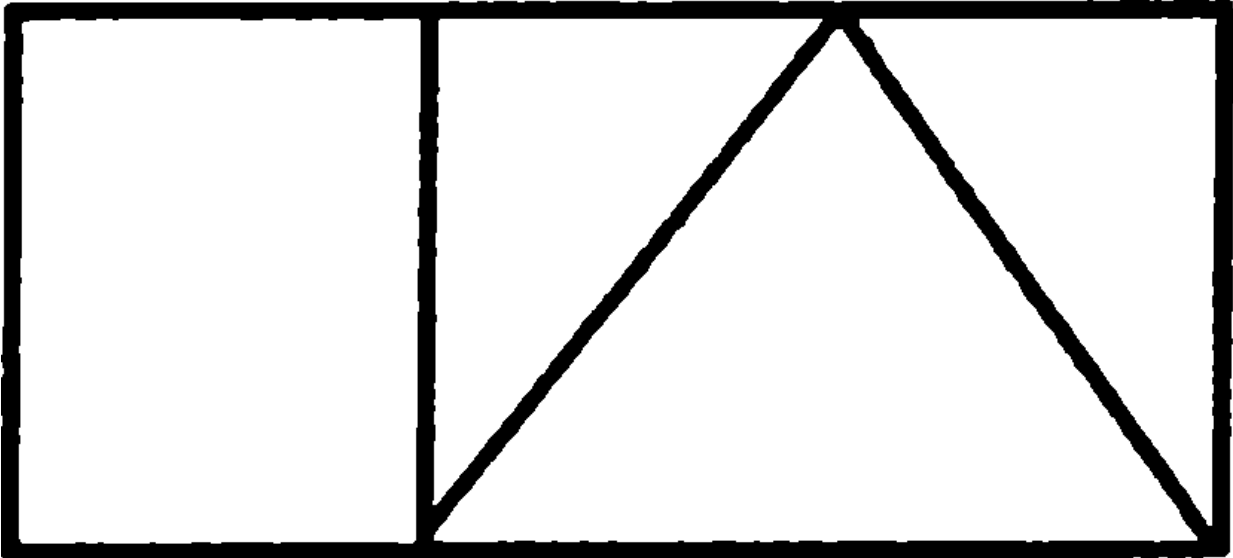
винаги съпровождани от първия:

Обикновено знакът за повикване беше:

след което повиканият веднага „дотичваше“. Забелязал съм, че когато ксипехузите свикваха общо събиране, отправяха следния знак:

Представящ троичната същност на тези същества. Между другото, те имат и по-сложни знаци, които се отнасят за напълно непонятни за мен неща. Не може да съществува и най-малко съмнение за способността им да разменят мисли от абстрактен характер, равностойни може би на човешките, защото понякога остават дълго време неподвижни и не правят нищо друго, освен да разговарят. Това, според мен, свидетелства за висша психична дейност.

Въпреки метаморфозите /чиито закони, макар и слабо, но са с ясно доловими характеристики, които не могат да убегнат на упорития изследовател/ дългият ми престой близо до ксипехузите ми помогна да ги опозная достатъчно отблизо, за да доловя особеностите на някои индивиди. Опознах мълчаливци, които почти никога не трасираха и една дума, други — експанзивни, пишеха истински речи, имаше внимателни, бърбъривци, които говореха едновременно и се прекъсваха един друг, имаше и такива, които обичаха да се усамотяват и живееха уединено, други видимо предпочитаха обществото, имаше кръвожадни, преследващи непрестанно дивите животни, имаше и състрадателни, които щадяха животните и ги оставяха на спокойствие. Всичко това чертаеше пред въображението ми невероятна картина. Представях си ксипехузите с техните най-разнообразни качества, интелигентност и сила, подобни на човешките.

Те практикуваха и обучаване. Много пъти съм виждал някой стар ксипехуз заобиколен от множество млади, да им трасира различни

знаци, които те повтарят, а когато ги възпроизвеждаха неточно, той ги караше многократно да се упражняват.

Чудни бяха тези уроци за очите ми и нищо друго не е задържало толкова моето внимание през дългите безсънни нощи. Струваше ми се, че тук, в зората на новата раса, ще се открехне някой воал на тайната, ще изскочи някаква проста, логична идея и ще освети за мен поне едно ъгълче от тази мрачна загадка. Не, нищо не ме възпря. В продължение на години наблюдавах това обучение, опитах безброй интерпретации. Колко пъти ми се е струвало, че най-после долавям крехкото излъчване на същината на ксипехузите, едно свръхчувствително излъчване, чиста абстракция, но което, уви! Бедните ми сетива, удавени в плът, не успяваха да определят. По-горе вече казах, че дълго време смятах ксипехузите за безсмъртни. Това мое убеждение беше пометено при вида на жестоката гибел на няколко ксипехузи след сблъсък между тях. Естествено, аз се опитах да открия уязвимото им място, търсех начин те да бъдат унищожени, защото броят им растеше неимоверно. Бяха се разпрострели извън границите на гората Кзур на юг, север и запад, а сега настъпваха към равнините откъм страната на изгряващото слънце. Уви! За няколко цикъла само те щяха да отнемат от човека земната му обител.

Въоръжих се с прашка и когато някой ксипехуз, излязъл от гората, попаднеше в обсега ми, аз се прицелвах и хвърлях камъка. Това обаче не ме доведе до никакъв резултат, въпреки че уцелвах различни части от повърхността им — дори и светещите точки. Те изглеждаха съвършено недосегаеми за атаките ми и нито един, поне веднъж, не се опита да избегне моите „снаряди“. След едномесечни опити трябваше да призная, че срещу тях не мога да направя нищо с прашката, и се отказах от това оръжие.

Опитах с лък. Още след първите стрели открих, че ксипехузите твърде силно се страхуват. Те се отклоняваха, опитваха се да излязат от обсега на действие на стрелите и доколкото можеха ме избягваха. В продължение на осем дни напразно се опитвах да уцеля някой от тях. На осмия ден група ксипехузи, увлечени вероятно от ловджийска страст, мина близо до мен, преследвайки красива газела. Изстрелях бързо няколко стрели, *без никакъв видим ефект*, но групата се разпръсна, а аз продължих да ги преследвам, като изразходвах мунициите си. Още не бях се лишил и от последната си стрела, когато

от всички страни преследваните заприиждаха с голяма скорост и ме обградиха почти напълно. Щях да загина, ако не беше невероятната бързина на храбрия ми Куат.

Тази авантюра ме изпълни със съмнения и надежди. Цялата следваща седмица прекарах в бездействие, потънал дълбоко в неясни размисли върху един изключително вълнуващ и деликатен проблем, който гонеше съня от очите ми и ме изпълваше едновременно със страдание и наслада. Защо ксипехузите се страхуваха от стрелите ми? Защо многото стрели, които бях изстрелял по тях по време на лова, не произведоха желания ефект? От това, което вече знаех за интелигентността на моите неприятели, не можех да допусна, че страхът им е неоснователен. Напротив, то ме караше да мисля, че при определени условия *стрелата* представлява страшно оръжие за тях. Но какви бяха тези условия? Коя беше уязвимата точка на ксипехузите? Изведнъж ме осени мисълта, че това сигурно е *звездата*. За миг ме обзе страстна, сляпа увереност. После отново дойде ред на съмненията.

Та нали много пъти бях улучвал тази цел с камъка от прашката. Защо стрелата да е по-ефикасна от него?

Беше нощ — необятна бездна, чиито прекрасни разпръснати светулки блещукаха над земята. С глава между дланите, с изпълнено от черен мрак сърце, аз мислех.

Някъде изрева лъв, чакали бродеха в равнината и малката лампичка на надеждата отново просветна. Току-що ме бе осенила мисълта, че камъкът на прашката е относително голям, а звездата на ксипехузите много по-малка! Може би трябваше тя да се пробие с остър връх, да се навлезе в дълбочина, за да бъде действително ефикасно. Така се обясняваше техният ужас пред стрелата!

Вега все така неотклонно сочеше полюса, зората приближаваше и за няколко часа умората приспа реалния свят в ума ми.

През следващите дни, въоръжен с лък, непрекъснато преследвах ксипехузите, като навлизах толкова навътре в тяхната територия, колкото това бе разумно. Но всички те избягваха моите атаки, като се движеха далеч извън обсега ми на действие. Не можеше да се мисли за устройване на засада, защото техният начин на възприемане им позволяваше да усещат присъствието ми, независимо от препятствията.

В края на петия ден се случи едно събитие, доказващо, че ксипехузите са същества, които грешат, но се и усъвършенстват, подобно на човека. Вечерта, по-точно на здрачаване, един ксипехуз се приближи внезапно към мен с постоянно увеличаваща се скорост, каквато те придобиват при атака. Изненадан, с разтуптяно сърце, аз обтегнах лъка си. Той се плъзгаше в настъпващата нощ, подобен на колона от тюркоаз, и почти навлезе в обсега ми. В следващия миг, докато се приготвях да пусна стрелата, изненадан го видях да се обръща и да скрива звездата си, без да спира приближаването си към мен. Имах време само да подкарам Куат в галоп и да се измъкна от досега с този страшен противник.

Но тая обикновена маневра, за която нито един ксипехуз досега не се беше сетил, доказва още веднъж изобретателността и индивидуалността на неприятеля. Тя ми подсказа още две неща: първото, че имам право, що се отнася до уязвимостта на ксипехузите; второто — не толкова обнадеждаващо, че ако тази тактика се възприеме от всички индивиди, това щеше да направи задачата ми изключително трудна, да не река невъзможна.

Все пак, след като бях сторил толкова много, за да узная истината, почувствах как смелостта ми пред това препятствие се увеличава и се осмелих да се надявам, че ще успея да го преодолея чрез проникателността на моя ум.^[2]

---

[1] Кенсингтън музей в Лондон и самият г-н Десо притежават няколко минерални остатъка, напълно идентични с тези, описани от Бакхун. Химическият анализ не може да разложи или комбинира тези минерали с други вещества. Те не влизат в нито една класификация на досега познатите тела. — Б.а. ↑

[2] В следващите глави, в които разказът върви иносказателно, следвам буквалния превод на г-н Десо и не се чувствам задължен да го разкъсам на уморителни откъси или излишни повторения. — Б.а. ↑

VI

ВТОРА ЧАСТ ОТ КНИГАТА НА БАКХУН

Върнах се в моето си уединение. Анакр — третият син на жена ми Тепай, беше много добър конструктор на оръжия. Заповядах му да издяла лък с огромен обхват. Той взе клон от дървото вахам — твърдо като желязо, и лъкът, който издяла, беше четири пъти по-могътен от този на пастира Занкан — най-добрият стрелец измежду хилядата племена. Никой не можеше да го опъне. Но аз бях измислил едно хитроумно приспособление и Анакр, който работеше по моите напътствия, направи така, че огромният лък да може да бъде опънат и отпуснат дори и от жена.

Винаги съм бил много добър в хвърлянето на копие и стрелбата с лък и за няколко дни опознах толкова добре оръжието, направено от сина ми, че не пропусках никаква цел — била тя малка като муха или бърза като сокол. След това, яхнал Куат, се върнах в Кзур, и започнах да обикалям отново около неприятеля.

За да приспя бдителността на ксипехузите, всеки път, когато някой приближаваше границата, изстрелвах рояк стрели с обикновения лък и те падаха далече от тях. По този начин съществата определиха обхвата на оръжието и се държаха на безопасно разстояние. Въпреки това бяха недоверчиви и когато не се намираха под прикритието на гората, ставаха подвижни и неспокойни, а при моята поява криеха звездите си.

С много търпение успях да приспя безпокойството им. На шестата сутрин, под едно огромно кестеново дърво на три обхвата с обикновен лък, срещу мен се разположи група ксипехузи. Незабавно изстрелях рояк безполезни стрели. Бдителността им съвсем намаля и поведението им стана свободно — като в първите дни на моите наблюдения.

Решителният час беше настъпил. Сърцето ми блъскаше в гърдите и аз внезапно се почувствах безсилен. Изчаках малко. Цялото бъдеще сега зависеше само от една-единствена стрела. Ако тя не улучеше целта, ксипехузите може би никога вече нямаше да се хванат на моята

уловка и не ще можех да разбера дали хората са в състояние да ги победят.

Междувременно волята ми взе връх, ударите на сърцето ми заглъгнаха, силата и гъвкавостта на крайниците ми се върна и зениците на очите ми се успокоиха. Бавно повдигнах лъка на Анакр. Там, в далечината, в сянката на дървото стоеше голям изумруден конус с обърната към мен блестяща звезда. Огромният лък се опъна, свистящата стрела литна в пространството... и ксипехузът *падна* улучен, *кондензира* се и се *вкамени*.

От гърдите ми изригна триумфиращ вик. Протегнал ръце в екстаз, аз благодарях на Единствения!

Значи ужасните ксипехузи бяха уязвими за оръжията на хората! Можехме да се надяваме да ги унищожим!

Сега вече сърцето ми туптеше без страх, ликуващата радост преливаше в мен. Аз, който бях така отчаян за бъдещето на моята раса и, загледан в движението на съзвездията и синия кристал на простора, бях пресмятал как за два века безбрежният свят ще се пречупи пред нашествието на ксипехузите...

Но когато настъпи желаната нощ, нощта на размисъл, сянка падна над моето блаженство, мъка, че Човекът и Ксипехузът не могат да живеят заедно и унищожаването на единия е жестокото условие за оцеляването на другия.

КНИГА ВТОРА

VII

ТРЕТА ЧАСТ ОТ КНИГАТА НА БАКХУН

1. ...

Жреците, старците и вождовете слушаха смаяни моя разказ. Вестоносци разнасяха добрата новина и в най-затъntenите места. Великият съвет заповяда на воините да се съберат в равнината Мехур-Азар на шестата луна в годината 22 649 и пророците възвестиха свещената война. Стекоха се над 100 хиляди воини от племето захелали, а също и голям брой бойци от другите раси: дзуми, зари, кхалди, дойдоха, привлечени от мълвата, готови да предложат живота си в името на великата битка.

Десеторно повече редици от стрелци заобиколиха Кзур, но благодарение на тактиката на ксипехузите всички стрели отидоха напразно и голям брой невнимателни воини загинаха.

Тогава в продължение на много седмици у хората се настани страхотен ужас...

На третия ден от осмата луна, въоръжен с островръх нож, обявих пред многобройните народи, че отивам сам да победея ксипехузите, като хранех надеждата, че така ще помета недоверието, което започваше да взема връх над истинността на моя разказ.

Синовете ми Лум, Демжа и Анакр бурно се възпротивиха на моя план и пожелаха те да отидат на мое място. И тогава Лум ми каза:

— Ти не трябва да отиваш, защото ако умреш, всички ще сметнат, че ксипехузите са непобедими и човешката раса ще загине.

Демжа, Анакр и много вождове изрекоха същите думи, които намерих за разумни и се оттеглих.

Тогава Лум взе моя нож с рогова дръжка, прекоси смъртоносната граница и ксипехузите „дотърчаха“. Един от тях, по-бърз от останалите, щеше да го достигне, но Лум, по-гъвкав и от леопард, се отдръпна, заобиколи ксипехуза, после с гигантски скок се озова до него и заби острието.

Неподвижните народи видяха как противникът се *сгромолясва*, *кондензира* и *вкамениява*. Сто хиляди гласа изригнаха в синята сутрин. Лум вече се връщаше, преминавайки границата. Славното му име скоро щеше да обикаля армиите.

2. ПЪРВАТА БИТКА

Годината е 22 649, седмият ден от осмата луна. Рогове засвириха на зазоряване, тежки чукове удариха бронзовите камбани, възвестявайки великата битка. Жреците принесоха в жертва сто бивола и двеста жребеца, а моите синове се помолиха заедно с мен на Единствения.

Слънчевият диск се гмурна в червената зора, вождовете препуснаха начело на армиите си, грохотът от атаката се усили от стремителния ход на сто хиляди бойци.

Племето назум стигна първо до неприятеля и се разрази невиджано сражение. От началото безсилни и покосявани от тайнствени удари, скоро воините усвоиха изкуството да унищожават ксипехузите. Тогава, ревящи като океан, народите на захелалите, дзумите, зарите, кхалдите, ксизоастрите и пжарваните завзеха равнината и гората и обградиха от всички страни мълчаливия противник.

Дълго време битката представляваше един невероятен хаос. Непрекъснато идваха вестноосци и донасяха на жреците, че хората умират със стотици, но че за смъртта им е отмъстено.

В най-горещия час бързоходният ми син Сурдар, изпратен от Лум, дойде да ми каже, че за всеки унищожен ксипехуз загиват дванадесет от нашите. На душата ми притъмня, сърцето ми замря, после от устните ми се отрони:

— Нека бъде както пожелае Единствения Отец!

И като си припомних преброяването на воините и как числеността им достигаше сто и четиридесет хиляди, и като знаех, че ксипехузите са около четири хиляди, помислих си, че повече от една трета от огромната ни армия щеше да загине, но че земята ще бъде на хората. Ала можеше да се случи и тъй, че армията да не стигне.

— Значи това е цената на победата — прошепнах тъжно аз.

Докато мислех за тези неща, ето че глъчката от битката се засили и гората затрепери по-силно. После на големи групи се появиха воините, които надаваха отчаяни викове и бягаха към границата на спасението.

Тогава видях от края на гората да излизат ксипехузите, но не разделени един от друг както сутринта, а обединени в кръг по двайсетима и с обърнати навътре светлини. Неуязвими в това положение, те напредваха към безпомощните ни воители и жестоко ги избиваха.

Това беше разгром.

И най-смелите бойци мислеха само за бягство. При все това, въпреки ужаса, които обземаше душата ми, наблюдавах фаталната развързка търпеливо и с надежда, че мога да открия някакво разрешение в тази голяма беда, защото знаех, че отровата и противоотровата често вървят заедно.

Бях убеден в правотата на своите разсъждения и съдбата ме възнагради с две открития. Най-напред забелязах, че там, където нашите племена бяха по-многобройни от ксипехузите, безразборното отначало клане започна да стихва, защото ударите на противника не бяха вече така ефикасни. След кратко замайване много от ударените хора ставаха отново. Дори и след неколнократни атаки, най-здравите устояваха на ударите и продължаваха да бягат. Същото явление започна да се повтаря на различни места по бойното поле и аз се осмелих да направя заключение, че ксипехузите започват да се изморяват и разрушителната им сила не е безгранична.

Второто откритие, което чудесно допълваше първото, направих благодарение на една група от племето кхалди. Тези окаяни, обкръжени отвсякъде хора, загубили доверие в късите си ножове, започнаха да изтръгват храсти и да си правят тояги, с помощта, на които се опитваха да си пробият път. За голяма моя изненада опитът им успя. Видях как цели дузини ксипехузи губеха равновесие под ударите и почти половината от кхалдите съумяха да се изплъзнат през направените пробиви. Странното беше, че тези, които вместо храсти използваша бронзовите си оръжия — например, някои вождове — нанасяйки удари на неприятеля, убиха сами себе си. Трябва да отбележа, че ударите с тояги очевидно не причиняваха силна болка на ксипехузите, защото онези от тях, които бяха паднали, бързо се вдигаха и отново се впускаха в преследването. Реших, че това мое второ откритие ще има изключително значение за бъдещите битки.

Междувременно, разгромът продължаваше. Земята трепереше под бягството на победените. Преди да настъпи вечерта, в границите

на ксипехузите бяха останали само нашите мъртви и няколкостотин бойци, покачени на дърветата. Съдбата на последните беше ужасна, защото ксипехузите ги изгориха живи. Те събраха лъчите си и запалиха клоните, които приютяваха бойците. Техните ужасяващи викове с часове отекваха под огромния небесен свод.

3. БАКХУН — ИЗБРАН

На следващия ден народите предприеха преброяване на оцелелите. Оказа се, че битката е коствала живота на девет хиляди души. По най-скромна оценка, загубите на ксипехузите възлизаха на шестстотин. Така че смъртта на всеки неприятел струваше петнадесет човешки живота.

Отчаянието се настани в сърцата на хората, много от които недоволстваха срещу вождовете и говореха за прекратяване на ужасното начинание. Тогава аз излязох в средата на лагера, наред негодуващите, и започнах високо да упреквам войните за тяхното малодушие. Попитах ги кое е за предпочитане — да загине цялото човечество, или да се пожертва само част от него. Доказах им, че след десет години местността Захелал ще бъде залята от Формите, а след двадесет същата участ ще постигнат земите на кхалдите, зарите, пжарваните и ксизоастрите. След като събудих по този начин тяхната съвест, им напомних, че една шеста от страшната територия е вече върната на хората, а противникът е отблъснат обратно в гората от три посоки. Накрая им разказах за моите наблюдения, накарах ги да разберат, че ксипехузите също се уморяват, че могат да бъдат събаряни с дървени тояги и по този начин принудени да открият уязвимата си точка.

Над равнината се стелеше пълно мълчание. Надеждата се връщаше в сърцата на безбройните воини, които ме слушаха. И, за да засиля доверието им, описах дървените апарати, които бях измислил, едновременно пригодни за нападение и защита. Ентусиазмът се възроди, народите аплодираха думите ми и вождовете ми повериха командването.

4. ПРОМЯНА НА ВЪОРЪЖЕНИЕТО

Следващите дни наредих да се отсекаат голям брой дървета и раздадох модела на леките преносими бариери. Ето краткото им описание: една рамка, дълга шест и широка два лакътя, е свързана с пръчки за друга вътрешна рамка, широка един и дълга пет лакътя. Шестима човека — двама носачи, двама воители, въоръжени с големи заоблени дървени копия, и други двама, въоръжени също с дървени копия, но с много тънки метални остриета, носещи, освен това лъкове и стрели — можеха да държат удобно бариерата и да ходят в гората, защитени от непосредствен сблъсък с ксипехузите. Въоръжените с обли копия воители, намиращи се в обсега на неприятеля, трябваше да удрят, да събарят противника и да го принудят да се открие, а стрелците — копиеносци в зависимост от случая да се целят с копието или лъка в звездите. Тъй като средният ръст на ксипехузите едва надвишаваше лакът и половина, накарах да разположат бариерите така, че при ходене външната рамка да е на не по-голяма височина от лакът и четвърт над повърхността на земята. За това беше необходимо само малко да се наклони подпората, която я съединяваше с вътрешната рамка, носена от хората. Тъй като ксипехузите не могат да преодоляват стръмни препятствия, нито да се придвижват по друг начин, освен прави, тази бариера беше надеждна защита срещу техните непосредствени атаки. Вероятно щяха да се опитат да изгорят новите оръжия и сигурно щяха да успеят да го сторят не един или два пъти. Но тъй като извън обхвата на стрелите лъчите им не бяха ефикасни, то за да го направят, трябваше да се разкрият. Цялото това действие щеше да отнеме време и по-голямата част от воините, бързо маневрирайки, можеха да се спасят.

5. ВТОРАТА БИТКА

Годината бе 22 649, единнадесетият ден на осмата луна. В този ден се състоя втората битка срещу ксипехузите и вождовете ми възложиха отново върховното командване. Тогава разделих народите на три армии. Малко преди зазоряване заповядах на четиридесет хиляди воители, въоръжени с бариери, да настъпят срещу Кзур. В сравнение със седмия ден тази атака не беше така хаотична. Племената, разположени в добър ред и на малки групи, навлязоха бавно в гората и битката започна. През първия час тя беше изцяло в полза на хората. Ксипехузите бяха тотално объркани от новата тактика. Загинаха повече от сто Форми, а ние загубихме само дузина воители. Но след като изненадата премина, ксипехузите започнаха да изгарят бариерите. При тези обстоятелства те вече имаха шанс да успеят. Още по-опасна беше маневрата, която предприеха към четвъртия час на деня: група Форми, плътно наредени една до друга, като се възползваха от бързината си, стигнаха до бариерите и успяха да ги съборят. Една част от нашата армия бе обзета от отчаяние.

Към петия час племената захелали от Кхемар и от Джох, както и част от ксизоастрите и зарите побягнаха безредно. За да предотвратят катастрофата, бързо разпратих куриери зад прикритието на мощни бариери, които да известят, че идва подкрепление. В същото време разположих втората армия за атака и дадох нови инструкции: бариерите трябваше да се носят на групи, толкова гъсто една до друга, колкото позволяваше ходенето в гората, и да се престроят в плътни карета при приближаването на някоя внушителна група ксипехузи. Атаката не трябваше да се прекъсва при никакви обстоятелства.

Като обясних това, дадох сигнала. Не след дълго време бях щастлив да видя как победата се връща при обединените народи. Към средата на деня бе направено приблизително преброяване на загубите на нашата армия, възлизащи на две хиляди души срещу триста ксипехузи. Това показа по безспорен начин, че е постигнат напредък, и изпълни с вяра всички души. Към четиринадесетия час обаче съотношението леко се измени в наша вреда. Народите загубиха четири хиляди човека, а ксипехузите — петстотин от своите.

Тогава хвърлих третия корпус. Битката достигна апогея си, с всяка изминала минута ентусиазмът на хората растеше и това продължи до часа, в който слънцето залезе.

В този момент, на север от Кзур ксипехузите започнаха нова офанзива. Отстъплението на дзумите и пжарваните ме изпълни с безпокойство. Когато прецених, че нощта е по-благоприятна за неприятеля, заповядах да свирят отбой. Завръщането на групите беше спокойно и победоносно. Голяма част от нощта премина в прослава на нашите успехи. А те бяха значителни: загинаха 800 ксипехузи, зоната им на действие беше сведена само до две трети от гората Кзур. Вярно е, че и седем хиляди от нашите бяха останали в гората, но тези загуби изглеждаха значително по-малки в сравнение с първата битка. Изпълнен с надежда, реших да обмисля плана на още по-решителна атака срещу останалите две хиляди и шестстотин ксипехузи.

6. ИЗТРЕБЛЕНИЕТО

Годината бе 22 649, петнадесетият ден на осмата луна.

Когато червеното светило се показа над източните хълмове, народите бяха наредени за битка пред гората Кзур.

С преливаща от надежда душа, аз свърших да говоря на вождовете. Роговете изсвириха, тежките чукове отекнаха по бронза и първата армия тръгна срещу гората. Барьерите, подсилени и по-големи от предишните, се носеха от дванайсет, вместо от шест човека. Само около една трета от тях бяха построени по вече познатия на Формите начин. Така те ставаха по трудни за изгаряне и събаряне.

Първите моменти от битката бяха успешни за нас. След третия час имаше изтребени 400 ксипехузи срещу две хиляди от нашите. Окуражен от тези добри новини, пуснах втория корпус. Тогава ожесточението от едната и другата страна стана страшно. Нашите бойци, привикващи към триумфа — срещу противник, противопоставящ неотстъпчивата упоритост на едно достойно господство. От четвъртия до осмия час ние пожертвахме не по-малко от две хиляди живота, а ксипехузите платиха с техни хиляда, така че в дълбините на Кзур оставаха само още толкова.

В този момент разбрах, че светът ще принадлежи на Човека и последните ми безпокойства се разсеяха.

Но на деветия час огромна сянка се спусна над нашата победа. Ксипехузите започнаха да се появяват на бойното поле като огромна маса, криейки звездите си. Стана почти невъзможно да бъдат събаряни. Възбудени от битката, много от нашите се хвърлиха напред срещу тези грамади. Тогава, с бърза тактическа маневра, голяма група ксипехузи се отдели и започна да поваля и избива най-дръзките.

По този начин загинаха хиляда бойци, при това, без да нанесат чувствителна загуба на противника. Като видяха случилото се, пжарваните закрепяха, че всичко е загубено. В настъпилата паника побягнаха повече от десет хиляди души, а голяма част от тях имаха неблагоприятното да захвърлят барьерите, за да могат да тичат по-бързо. Те заплатиха скъпо за това.

Стотината ксипехузи, които ги преследваха, покосиха над две хиляди пжарвани и захелали. Ужасът се разпростря над всички наши редици.

Когато вестносците ми донесоха тази зловеща вест, разбрах, че денят ще бъде загубен, ако чрез някоя бърза маневра не успея да възвърна пропилените ни позиции. Незабавно дадох заповед за атака на вождовете на третата армия и обявих, че поемам командването. После бързо поведох резервите в посоката, от която идваха бегълците. Скоро се озовахме лице в лице с преследващите ги ксипехузи. Увлечени от страстта на клането, те не успяха да се преобразуват достатъчно бързо и за късо време успях да ги обкръжа — много малко от тях съумяха да се изплъзнат. Възторжените викове от нашата победа щяха да върнат смелостта на останалите.

От този момент нататък няха трудности при провеждането на атаката. Нашата тактика беше сведена до това да откъсваме непрекъснато части от неприятелските групи, да ги обкръжаваме и унищожаваме.

Разбирайки скоро колко е неблагоприятна тази тактика за тях, ксипехузите започнаха отново борбата срещу ни с малки групировки и клането между двете форми на живот, всяка от които можеше да съществува само чрез унищожаването на другата, се удвои с още по-ожесточена сила. Но и у най-малодушните съмнението за изхода от битката започна да изчезва. Към четиринайсетия час едва ли оставаха повече от петстотин ксипехузи. Този малък брой противници, срещу повече от сто хиляди човека, беше притискан във все по-тесни граници — приблизително една шеста от гората Кзур — и това улесни изключително много нашите маневри.

Междувременно здрачът започна да се процежда на алени струи през дърветата и аз, като се опасявах от клопките на нощта, прекратих битката.

Огромната победа радваше душите. Вождовете започнаха да говорят, че искат да ми предоставят върховната власт на народите. Но аз ги посъветвах да не доверяват никога съдбините на толкова много хора на едно слабо същество, което може да сгреша, да обожават само Единствения, а на земята вожд да им бъде *Мъдростта*.

VIII

ПОСЛЕДНА ЧАСТ ОТ КНИГАТА НА БАКХУН

Земята принадлежи на хората. Ксипехузите бяха унищожени след двудневна битка. Цялата област, заемана от последните двеста Форми, беше преорана, всяко дърво, всяко растение, всеки стрък трева — повалени. А аз, подпомогнат от моите синове Лум, Азах и Симхо, записах тяхната история върху плочи от гранит, за да я узнаят бъдните народи.

И ето ме сам в бледата нощ, в края на гората Кзур. На запад изгрява медният полумесец на луната. На звездната светлина ръмжат лъвовете. Реката бавно тече между върбите. Вековният ѝ глас разказва за изминалото време, за меланхолията на тленните неща. А аз зарових глава между ръцете си и жалба изпълни сърцето ми. Защото сега, когато ксипехузите вече ги няма, моята душа тъгува за тях и аз питам Единствения: каква е тази предопределеност, заради която величието на Живота трябва да бъде осквернено от тъмата на Убийството!

СМЪРТТА НА ЗЕМЯТА

1. ДУМИ ПРЕЗ ПРОСТРАНСТВОТО

Ужасният северен вятър утихна. От петнадесет дни грозният му глас изпълваше оазиса с тъга и страх. Наложиха се да вдигнат заслоните за ураганна защита и топлиците от еластичен силиций. Постепенно оазисът започна да се охлажда.

Тарг, пазачът на Големия Планетариум, внезапно изпита частица от светлата радост на хората, живели някога в божествената епоха на водата. Колко прекрасни са били растенията тогава!

Мисълта му го пренесе в началото на вековете, когато океаните са покривали три четвърти от света, а човекът се е движил сред извори, реки, потоци, езера и мочурища. Колко поколения на растителния и животинския свят са се рояли сред тази свежест! Гъмжал е живот дори в дълбините на моретата. Съществували са прерии и гори, савани и колонии от водорасли. Безкрайно бъдеще се е простирало пред всички създания.

Едва ли тогава човекът е предчувствал, че далечните му потомци ще треперят в очакване на края. Дали е можел да си представи, че агонията ще продължи повече от сто хилядолетия?

Тарг вдигна очи към небето, по което отдавна нямаше облаци. Утринта все още бе прохладна, но към обяд оазисът щеше да се превърне в пещ.

— Наближава жътвата! — промълви пазачът. Лицето му имаше цвят на сажди, очите и косите му бяха черни като антрацит. Като на всички Последни Хора гръдният му кош беше огромен, а коремът — хлътнал. Малки челюсти, фини ръце и по-скоро ловки, отколкото силни крайници. Към тялото му прилепваше мека и топла като античната вълна дреха, изтъкана от минерални нишки. Замисленият блясък на очите и тесните скули подчертаваха примирението и плахата красота, която цялото му същество излъчваше.

Тарг не бързаше да се откъсне от въображаемата гледка на житно поле и правоъгълници от дървета, отрупани с плодове и листа.

„Свещени векове — помисли си, — изумителни зори на времената, в които растенията са покривали младата планета!“

Тъй като Големият Планетариум беше на границата между оазиса и пустинята, той можеше да вижда зловещия пейзаж от гранит, силиций и метали, безутешна равнина, разпростряла се до подножието на голите планини, без ледници, без извори, без нито един стрък трева или следа от лишеи. В тази пустиня на смъртта оазисът с правоъгълните си насаждения и металните си селища представляваше само едно нищожно петно.

Тарг сякаш почувства върху себе си огромната самота и неумолимостта на върховете. Вдигна меланхолично глава към раковината на Големия Планетариум.

Раковината разпростираше сернистото си венчелистче към дъгата на планините. Изградена от аркум и чувствителна като мембрана, тя приемаше единствено излъчваните в простора ритми на оазисите и в зависимост от регулирането приглушаваше тези, на които пазачът не трябваше да отговаря.

Тарг я обичаше като символ на редките приключения, които все още можеха да се случат на човешките същества; когато беше много тъжен, той се обръщаше към нея и се надяваше да му вдъхне смелост или надежда.

Един глас го накара да трепне. Усмихна се леко, когато видя, че към площадката се изкачва млада жена. Косите ѝ с цвета на мрака бяха свободно разпилени, гърдта ѝ се вълнуваше, гъвкава като високите стъбла на житните растения. Пазачът я съзерцаваше с любов.

Сестра му Арва беше единствената, която го караше да изпитва непредвидими и прелестни мигове. Струваше му се, че в дълбините на тайнственото дреме някаква сила, която ще спаси хората.

Тя възкликна със сдържана усмивка:

— Времето е хубаво, Тарг... Растенията са щастливи!

Девојката вдъхна успокояващия мирис, който бликаше от зелената плът на листата; черният блясък на очите ѝ сякаш пулсираше. Три птици се рееха над дърветата, сетне се спуснаха и кацнаха на края на платформата. Бяха едри колкото някогашните кондори, очертанията им — чисти като на красиви женски тела, огромните им посребрени крила блестяха подобно на аметисти, а от краищата им се излъчваше виолетово сияние. Главите им бяха големи, човките много къси,

гъвкави, червени като устни; изражението на очите им напомняше това на човешките. Едната от птиците вдигна глава и издаде разчленени звуци. Тарг хвана неспокойно ръката на Арва:

— Разбра ли? — каза той. — Земята се раздвижва.

Въпреки че от доста дълго време нито един оазис не бе унищожен от земетръси, а и силата на трусовете беше много намалела от онези мрачни времена, когато те са пречупили могъществото на хората, Арва се обезпокои също като брат си.

Но една своенравна мисъл прелетя през ума ѝ.

— Кой знае — каза тя — дали, след като причиниха толкова злини на нашите братя, земетресенията няма да се окажат благословени за нас?

— И по какъв начин? — попита снизходително Тарг.

— Като изкачат отново на повърхността част от водите!

Той често беше разсъждавал над това, без да го сподели с никого, защото подобна мисъл би изглеждала нелепа и почти богохулна за изпадналото в немилост човечество.

— Значи и ти си мислила за същото! — възкликна възбудено той. — Не казвай на никого! Ще ги засегнеш дълбоко!

— Само на теб мога да кажа.

От всички страни прииждаха бели орляци птици, тези, които бяха кацнали най-близо до Тарг и Арва, пристъпваха неспокойно. Младият мъж им говореше, използвайки особен синтаксис. С развитието на интелигентността им птиците бяха научили езика — език, в който се употребяваха само конкретни думи и изречения — картини.

Представата им за бъдещето си оставаше неясна и оскъдна, проникателността им — инстинктивна. Откакто човекът беше престанал да ги използва за храна, те живееха щастливи, неспособни да съзрат собствената си смърт, още по-малко — да осъзнаят края на вида си.

В оазиса се отглеждаха около хиляда и двеста птици и кроткото им присъствие тук беше много полезно. Човекът бе успял да си възвърне инстинкти, изгубени в епохите на неговото могъщество, а средата го сблъскваше с явления, които нито един от наследените от прадедите чувствителни апарати не можеха да уловят. Птиците обаче ги предвиждаха. Ако те — последни останки от животинските видове

— изчезнеха, още по-горчива печал щеше да се стовари върху душите на хората.

— Гибелта не е толкова близка! — промърмори Тарг.

В оазиса се надигна глъчка, жителите му започнаха да изскачат от околните селища и посевните площи. Един набит човек, чийто масивен череп като че ли беше сложен напрало върху раменете, се появи в подножието на Големия Планетариум. Той кокореше клетите си очи, лицето му беше с цвят на йод, дланите му — плоски и правоъгълни — се клатеха на късите ръце.

— Ще видим края на света — изръмжа той. — Ние сме последното човешко поколение.

Зад него се чу сподавен смях. Дан, столетникът, се появи с правнука си и с една жена с продълговати очи и бронзови коси. Тя пристъпваше леко като птица.

— Не, няма да го видим — каза жената. — Смъртта на хората ще е бавна... Водата ще намалява дотогава, докато останат само няколко семейства около един кладенец. И ще бъде още по-ужасно.

— Ние ще видим края на света! — упорстваше набитият човек.

— Толкова по-добре! — каза правнукът на Дан. — Нека земята още днес да погълне последните извори!

Тясното му и криво лице излъчваше огромна тъга; самият той сякаш се учудваше, че все още е жив.

— Кой знае дали няма някаква надежда! — прошепна дядото.

Сърцето на Тарг заби по-силно, той сведе към столетника очи, в които блестеше младостта.

— О, татко! — извика той.

Но лицето на стареца се бе вкаменило. Дан отново беше изпаднал в мълчаливия си унес и приличаше на базалтов блок. Тарг не доизрече мисълта си.

На границата на пустинята и оазиса тълпата се увеличаваше. Няколко аероплана, идващи от Центъра, се издигнаха във въздуха. Беше време, когато работата почти никак не ангажираше хората; трябваше само да се чака времето за прибиране на реколтата, защото нито едно насекомо, нито един микроб не бяха оцелели. Принудени да живеят в малки владения, извън които всякакъв „протоплазмен“ живот беше невъзможен, предците бяха водили ефикасна борба срещу паразитите. Дори микроскопичните организми не можеха да се

приспособят, лишени от непредвидимите възможности, възникващи в гъсто населените места, в големите пространства, при непрекъснатите трансформации и премествания.

Като господари на разпределението на водата, хората имаха неоспорима власт над съществата, които искаха да унищожат. Отсъствието на домашни и диви животни, типичните преносители на епидемии, беше доближило часа на победата. Сега човекът, птиците и растенията изглеждаха завинаги предпазени от инфекциозни болести.

Но техният живот не бе станал по-дълъг: много от полезните микроби бяха изчезнали заедно с другите, недъзите, присъщи на човешкото устройство, се бяха развили, бяха се появили нови болести причинени като че ли от „минерални микроби“. После човекът започна да открива и вътре в себе си неприятели, подобни на онези, които го заплашваха отвън, и въпреки че женитбата стана привилегия, запазена само за най-приспособимите, организмът рядко достигаше дълбока старост.

Не след дълго няколкостотин души се събраха около Големия Планетариум. Раздвижването беше вяло; традицията на нещастieto се предаваше от поколение на поколение и запасите от страх и болка — откуп за могъщите радости и големи надежди — не бяха изчерпани. Последните Хора имаха ограничена чувствителност и почти никакво въображение.

Все пак тълпата беше неспокойна — няколко лица се сгърчиха; настъпи облекчение, когато един четиридесетгодишен мъж скочи от мотрисата и извика:

— Сеизмичните уреди още нищо не сигнализират... Трусът ще е слаб.

— За какво ли се безпокоим? — извика жената с продълговатите очи. — Какво можем да направим или да предвидим? Всички мерки са взети от векове! Ние сме във властта на непознатото! Голяма глупост е да питаш за неизбежна опасност.

— Не, Еле — отговори четиридесетгодишният, — не е глупост, това е животът. Докато хората имат сили да се тревожат, техните дни все още ще носят някаква сладост. След това ще бъдем мъртви от часа на раждането ни.

— Нека да е тъй! — изхили се внукът на Дан. — Нашите мизерни радости и хилави мъки струват по-малко от смъртта.

Четиридесетгодишният поклати глава. Подобно на Тарг и сестра му, той имаше още бъдеще в душата си и сила в широката си гръд. Ясният му поглед срещна младите очи на Арва и нежно чувство го накара да задиша учестено.

През това време още хора се бяха събрали в различни сектори на периферията. С помощта на вълнопредавателите, разположени на всеки хиляда метра, групите без трудности общуваха помежду си.

Беше възможно — *по желание* — да се чуят шумовете от определена област или пък на цялото население. Това обединяваше множеството и действаше като силен стимулант. Когато съобщение от оазиса на Червените земи завибрира в раковината на Големия Планетариум и се отрази във всеки вълнопредавател, нещо подобно на екзалтация премина през тълпата. Съобщаваше се, че там не само птиците, но и сеизмографите са регистрирали подземни трусове. Това потвърждение за опасността сплоти групите.

Мано, четиридесетгодишният, се беше изкачил на платформата. Тарг и Арва стояха там пребледнели. И тъй като младото момиче леко трепереше, новодошлият промърмори:

— Успокоително е все пак, че оазисите са малобройни и тесни. Няма голяма вероятност да се намират в опасни зони.

— Още повече — добави Тарг, — че именно тяхното местоположение ги е спасило някога.

Внукът на Дан чу думите им и се изхили злокобно:

— Като че ли зоните не се променят във всеки следващ период! Впрочем, не е ли достатъчен и слаб трус, който да удари точно и да пресуши изворите?

Той се отдалечи, изпълнен е унила ирония. Тарг, Арва и Мано потрепераха. За миг те останаха мълчаливи, после четири десетгодишният мъж подхвана:

— Зоните се променят изключително бавно. Отпреди двеста години силните трусове преминаха в широката пустиня. Тяхното въздействие още не е изменило изворите. Единствено Червените земи, Опустошение и Западния оазис граничат с опасни области.

Той съзерцаваше Арва с нежно възхищение, в което кълнеше цветето на любовта. Вдовец от три години, Мано страдаше от самотата си. Беше се примирил, въпреки бунта на собствената му енергия и нежност.

Сурови закони определяха броя на съюзите и ражданията. Но от няколко седмици Съветът на петнадесетте бе вписал Мано сред тези, които отново могат да създадат семейство. Здравето на неговите деца беше причината за това благоволение. И образът на Арва сега изпълваше душата на Мано, а тъмната легенда за сетен път се обливаше в светлина.

— Нека има надежда в нашия страх! — възкликна той. — Нали и в прекрасните времена на Водата смъртта на всеки човек е била за него край на света? Тези, които в момента живеят на земята, са изложени на много по-малко рискове, отколкото нашите бащи през радиоактивната ера.

Той говореше пламенно, опитвайки се да преодолее печалното примирение, което опустошаваше неговите себеподобни. Вековният атавизъм му позволяваше това само на моменти. Все пак, повече от всеки друг, той беше познал радостта да изживееш искрящия и отминаващ миг.

Арва го слушаше благосклонно, но Тарг не можеше да не схване, че се пренебрегва бъдещето на рода. Ако, подобно на Мано, му се случеше да бъде обзет от моментна еуфория, той винаги намесваше и голямата мечта за времето, която беше водила неговите прадеди.

— Няма как да не се интересувам от нашите наследници — отвърна той.

И прибави, протягайки ръка към безкрайната пустош:

— Колко хубав щеше да бъде животът, ако господството ни се простираше над тези ужасни пустини! Никога ли не сте помисляли, че там е имало морета, езера, реки, безбройни растения, а преди радиоактивната епоха и девствени гори? Ах, Мано, девствени гори... Сега хилавият живот опустошава нашето старо отечество!

Мано бавно вдигна рамене:

— Не трябва да мислим за това, защото извън оазисите земята е толкова необитаема за нас, колкото и Юпитер или Сатурн.

Внезапен шум прекъсна разговорите, хората повдигнаха глави и внимателно се заослушваха. Видяха да приижда ново ято птици. Те съобщаваха, че в сянката на скалите едно припаднало момиче е станало плячка на феромагнитите. Докато двата планера се издигаха над пустинята, всички мислеха за странните магнитни създания, които се размножаваха по цялата планета, докато човечеството загиваше.

Минутите се проточиха мъчително дълго. Най-сетне планерите се появиха отново. Единият от тях носеше отпуснатото тяло, в което всички разпознаха Елма Номадката. Беше особено момиче, сираче, малко обичана, защото имаше навика да броди сама и това смущаваше себеподобните ѝ. Често се застояваше в някое уединено място.

Поставиха я на площадката на Планетариума. Лицето ѝ, полускрито от дългите черни коси, беше мъртвешки бледо и изпъстрено с кървави точки.

— Мъртва е! — извика Мано. — Те са изсмукали живота ѝ.

— Бедната малка Елма! — рече Тарг. Той я гледаше, изпълнен с жалост, а тълпата, колкото и унила да беше, замърмори думи, изпълнени с омраза към феромагнитите.

Резонаторите, от които се разнесе гръмко съобщение, отклониха вниманието.

„Сеизмографите отбелязват внезапен трус в зоната на Червените земи“.

— Ах! Ах! — извисиха се жални гласове.

Лицата бяха обърнати към Големия Планетариум. Множеството чакаше, настръхнало от нетърпение.

— Нищо! — възкликна Мано след двеминутна пауза. — Ако Червените земи са били засегнати, щяхме вече да го знаем.

Пронизителен вик го прекъсна.

— Страхотен трус... Целият оазис се надига... Катаст...

После — неясни звуци, глух сблъсък, мълчание.

Повече от минута всички чакаха като хипнотизирани. След това тълпата тежко въздъхна; и най-бездействените се раздвижиха.

— Голямо бедствие! — обяви старият Дан.

Никой не се съмняваше в това. Червените земи притежаваха десет планетариума за далечна комуникация, които можеха да се насочват във всички посоки. За да замлъкнат и десетте, трябваше или всички да са изскубнати, или паниката на обитателите да е неопишуема.

Насочил предавателя, Тарг отправи някакъв дълъг апел. Нямаше отговор. Необятен ужас тегнеше над душите. Това не приличаше на тревогата на някогашните хора, а беше унищожително, уморено отчаяние. Много неща свързваха Високите извори и Червените земи.

От пет хиляди години двата оазиса поддържаха непрекъснати връзки чрез резонаторите, както и чрез чести посещения с планери и мотриси.

Трийсет релейни станции с планетариуми очертаваха пътя, дълъг хиляда и седемстотин километра, който свързваше двата народа.

— Трябва да чакаме! — извика Тарг, надвесен над площадката. — Ако объркването пречи на нашите приятели да отговорят, те скоро ще се съвземат и ще възвърнат самообладанието си.

Но никой не вярваше, че хората от Червените земи могат да обезумеят до такава степен. Расата им беше още по-слабо емоционална от тази край Високите извори; можеха да изпитват тъга, но не и ужас.

Тарг, който забеляза неверие по лицата на хората долу, подзе отново:

— Ако апаратите им са унищожени, след по-малко от четвърт час пратеници могат да достигнат първата релейна станция.

— Само ако — възрази Еле, — планерите не са засегнати. Що се отнася до мотрисите, надали ще успеят веднага да преминат през местата, които са в развалини.

Междувременно, цялото население се отправи към южната зона. За няколко минути планери и мотриси изсипаха хиляди мъже и жени до Големия Планетариум. Глъчката се усилваше, подобна на продължително дихание и накъсвана от мълчание. Членовете на Съвета на петнадесетте, тълкуватели на законите и единомдушни съдници на постъпките, се събраха на площадката. Различаваше се триъгълното лице и тежката, бяла като сол коса на старата Бамар, изпъкналата глава на Омал, нейния съпруг. Седемдесетте години живот не бяха успели да прошарят страховитата му брада. Двамата бяха грозни, но дълбоко уважавани, защото бяха дали поколение без недъзи.

Бамар, след като се увери, че Планетариумът е добре насочен, на свой ред изпрати няколко съобщения. Пред мълчаливия приемник лицето ѝ потъмня още повече.

— Засега Опустошение е читав! — промърмори Омал, — а и сеизмографите не показват никакви трусове в другите населени зони.

Изведнъж се чу остър шум от повикване и докато множеството хипнотизирано се изправяше, прогърмя Големият Планетариум:

„От първа релейна на Червените земи. Два мощни труса разтърсиха оазиса. Броят на мъртвите и ранените е значителен, реколтата е унищожена, водите са заплашени. Планери тръгват за Високите извори.“

Настана невъобразима суматоха. Хора, планери и мотриси се изливаха като порой.

Непознато от много векове вълнение обхвана примирените души; жалостта, страхът и безпокойството сякаш подмладяваха живеещите в Последния Век.

Съветът на петнадесетте заседаваше при закрити врати, докато Тарг, целият треперещ, отговаряше на съобщението от Червените земи и известяваше за скорошното отпътуване на пратениците.

В трагични мигове трите побратимени оазиса — Червените земи, Високите извори и Опустошение — си дължаха помощ. Омал, който прекрасно познаваше обичаите, обяви:

— Имаме запаси за пет години. Една четвърт може да бъде поискана от Червените земи. Също така, ние сме задължени да приютим две хиляди бежанци, ако се налага. Но те ще получават намалени дажби и ще им бъде забранено да се размножават. Ние самите ще ограничим нашите семейства, защото преди да минат петнадесет години, трябва да сведем населението до обичайния размер...

Съветът одобри това припомняне на законите, после Бамар се провикна към тълпата:

— Ще обявим имената на тези, които ще заминат за Червените земи. Няма да са повече от девет. Следващите ще бъдат изпратени, когато узнаем нуждите на нашите братя.

— Искам да замина — помоли пазачът.

— И аз! — добави бързо Арва.

Очите на Мано блеснаха:

— Ако Съветът реши, и аз ще бъда между пратениците.

Омал им хвърли одобрителен поглед. И той някога, като тях, беше изпитвал тези спонтанни желания, толкова рядко срещани сред Последните Хора.

Вълнуваше се и един крехък юноша на име Агат, докато тълпата чакаше мълчаливо решението на Съвета.

Подчинени на хилядолетни правила, приучени към монотонно съществуване, смущавано само от метеоритите, хората бяха загубили вкуса към инициативата. Примирени, покорни, надарени с голяма, но пасивна смелост, те не изпитваха потребност от приключения. Необятните пустини, които ги заобикаляха, изпразнени от каквото и да било човешко присъствие, тежаха както върху постъпките, така и над мислите им.

— Нищо не пречи на Тарг, Арва и Мано да тръгнат — отбеляза старата Бамар. — Но пътят е дълъг за Алат. Нека Съветът реши.

Докато Съветът заседаваше, Тарг съзерцаваше зловещата шир. Смазваше го горчива болка. Катастрофата в Червените земи го потискаше по-силно, отколкото неговите събратя. Техните надежди не се простираха по-далеч от желанието да се забави процесът на крайния упадък, а той упорстваше в мечтата си за щастливи промени. Обстоятелствата обаче горчиво потвърждаваха традицията.

2. КЪМ ЧЕРВЕНИТЕ ЗЕМИ

Деветте планера летяха над Червените земи. Те не се отклоняваха от двата пътя, които от сто века насам използваха и мотрисите. Прадедите бяха построили огромни заслони от чисто желязо, с планетарни резонатори и множество не толкова големи релейни станции. Двата пътя бяха добре поддържани.

Тъй като мотрисите минаваха рядко по тях, колелата им бяха направени от много еластични минерални нишки, а и хората от двата оазиса знаеха донякъде да използват огромната енергия, овладяна от техните предшественици, поддръжката изискваше повече наблюдение, отколкото работа. Феромагнитите почти не се показваха и причиняваха незначителни щети. Пешеходец би могъл да върви цял ден почти без да усети вредното им влияние, но не беше разумно да прави дълги почивки и най-вече да заспива, защото така много хора бяха загубили като Елма всичките си червени кръвни телца и бяха умрели от анемия.

Никаква опасност не грозеше деветимата. Всеки управляваше лек планер, който можеше да носи четирима души. Дори ако се случеше две трети от машините да претърпят катастрофа, експедицията нямаше да се провали.

Планерите бяха конструирани от свръхеластична материя и можеха да устояват на тежки удари, както и на урагани.

Мано беше поел водачеството. Тарг и Арва пореха въздуха задружно. Възбудата на младия мъж растеше. Предаваните от поколение на поколение разкази за големи катаклизми непрестанно се въртяха в ума му.

От петстотин века хората обитаваха незначителни територии на планетата.

Сянката на упадъка бе предшествала катастрофите. От древни времена — още в първите векове на радиоактивната епоха — беше започнало да се забелязва намаляването на водите. Много учени

предсказваха, че човечеството ще загине от суша. Но какъв ефект можеха да имат тези предвиждания върху народи, които виждаха ледници да покриват планините, буйни реки да напояват местностите, в които те живеят, безбрежни морета да се плискат около континентите? Водата обаче намаляваше — бавно, но сигурно поглъщана от земята и изпарявана в небето. Във високите атмосферни слоеве водната пара се разлагаше непрестанно от ултравиолетовите лъчи на кислород и водород, водородът отлиташе в междузвездното пространство. После дойде ред и на големите катастрофи.

Човекът стана свидетел на страхотни промени на земната повърхност. Понякога се случваше за един ден земетресенията да унищожат десет-двадесет града и стотици села. Образуваха се нови планински вериги, двойно по-високи от масивите на Алпите, Андите или Хималаите. От век на век водата ставаше все по-малко. Нови и нови невероятни явления водеха към по-лошо. На повърхността на слънцето се извършваха метаморфози, които, според зле разтълкувани закономерности, се отразяваха пагубно на бедната ни планета. Заредиха се големи катаклизми с отчайващи последици: високи до двадесет и пет — тридесет хиляди метра планини, изчезнали огромни количества вода...

Знаеше се, че в началото на тези звездни метаморфози населението на Земята е достигало двадесет-тридесет милиарда души. Разполагало е с огромна енергия, която се извличала от протоатомите (както и сега, макар и по несъвършен начин, все още се добива), и хората въобще не се разтревожили от изчезването на водата. Дори се ласкаели от мисълта, че в близко бъдеще ще живеят от органични продукти, създадени от химиците.

На няколко пъти тази стара мечта изглеждала осъществена, но странни болести и бързи израждания унищожавали подложените на подобни експерименти групи. Наложило се да се върнат към храните на прадедите. Всъщност и тези храни претърпели известни промени, дължащи се както на развитието на селското стопанство, така и на научните технологии. Намалените дажби стигали да се поддържа животът на хората, а храносмилателните органи за по-малко от сто века атрофирали значително, докато дихателният апарат се увеличавал право пропорционално с разреждането на атмосферата.

Изчезнали и последните диви животни. Питомните, в сравнение с предшествениците си, се превърнали в същински зоофити, яйцеобразни и уродливи същества с недоразвити крайници и деградирани от изкуственото хранене челюсти. Само някои видове птици успели да избегнат деградацията и да еволюират в интелектуално отношение.

Нежността, красотата и грацията им бяха нараствали от век на век. Те правеха неподозирани услуги, дължащи се на инстинктите им, по-изтънчени от тези на техните господари. Приносът им бе особено ценен в лабораторните изследвания.

Хората от тази епоха водеха неспокойно съществуване. Прекрасната и тайнствена поезия на живота беше мъртва. Нямаше я вече прелестта на дивата природа, нямаше ги огромните свободни пространства: гори, полета, блата, степи, угари от радиоактивния период. Самоубийството се превърна в най-опасната болест на човешкия вид.

За петнадесет хилядолетия земното население намаля от двадесет и три на четири милиарда души; моретата, разделяни от бездни, заемаха само една четвърт от повърхността. Големите реки и езера бяха изчезнали, планините — огромни и зловещи — ставаха все повече. Така се появи някаква нова, дива и гола планета.

През цялото това време човекът се бореше отчаяно. Той се надяваше, че след като не може да живее без вода, ще успее да я произвежда за домакински и селскостопански нужди. Но необходимите за това материали се намираха все по-трудно, понякога на такава дълбочина, че извличането им беше невъзможно. Тогава се наложи да се търсят методи за запазването на водата, да се изнамерат хитроумни начини, за да се пести изтичането и се осигури максимална полза от живителната течност.

Домашните животни, които не можеха да се приспособят към новите условия на живот, започнаха да изчезват. Напразни бяха опитите да се създадат по-устойчиви видове; силата на еволюцията беше смазана от регрес, продължил двеста хиляди години. На него устояха само птиците и растенията. Някои от птиците възвърнаха предишния си вид, други се приспособиха към средата. Много подивяха отново, заживяха на такива височини, каквито човекът трудно достигаше поради разреждането на въздуха, което макар и в по-

малка степен вървеше успоредно с изчезването на водата. Те преживяваха от остатъците и развиха изтънчена хитрост, помагаща им да оцелеят. Онези, които останаха при прадедите ни, отначало имаха ужасна участ. Опитаха се да ги принизят до състоянието на животни, отглеждани за храна. Но умът им беше станал твърде прозорлив. Те се бореха упорито, за да променят съдбата си. Имаше отвратителни случаи, подобни на сцени от примитивните времена, когато хората се самоизяждали, а цели народи били превръщани в роби. Ужасът от това минало постепенно проникна в душите и човеците престанаха да изтезават другарите си по планета и да се хранят с тях.

Междувременно сеизмичните явления продължаваха да променят Земята и да унищожават градовете. След тридесет хиляди години борба прадедите ни разбраха, че минералът, побеждаван в продължение на безброй векове от растенията и животните, взема окончателно надмощие. Имаше период на отчаяние, който сведе населението само до триста милиона души, а моретата заемаха едва една десета от земната повърхност. Три-четири хилядолетия застой породиха известен оптимизъм. Човечеството започна огромна предохранителна работа: борбата срещу птиците спря; те просто бяха поставени в условия, които не позволяват тяхното размножаване, и продължиха да оказват ценни услуги.

Но после катастрофите започнаха отново. Обитаемите земи ставаха все по-малко. Преди около тридесет хиляди години се извършиха последните промени: човечеството бе концентрирано на няколко разхвърляни из земното кълбо места. Земята стана отново необятна и девствена, както в началото на света; извън оазисите беше невъзможно да се набави необходимата за живота вода.

И отново настъпи относително, временно затишие. Въпреки че водата, която се черпеше от издълбаните в бездната кладенци, ставаше все по-малко, въпреки че населението намаля с една трета и два оазиса се наложи да бъдат изоставени, човечеството издържа. Щеше да издържа несъмнено още петдесет или сто хиляди години... Промислеността бе значително намалена.

Човекът от оазиса употребяваше само незначителна част от енергиите, които беше използвал в разцвета на вида си. Апаратите за комуникация и инструментите ставаха все по-прости. От доста хилядолетия хората трябваше да се откажат и от спиралоидите, които

ги пренасяха през пространството със скорост, десет пъти по-голяма от тази на сегашните планери.

Човекът заживя в състояние на кротко, тъжно и пасивно примирение. Угасна духът на съзиданието, който се събуждаше само от време на време в някои индивиди като атавизъм. От поколение на поколение расата придоби навиците на автоматично и абсолютно подчинение на закони, които ставаха все по-непоклатими. Страстите се срещаха рядко, престъпленията — никак. Роди се нещо като нова религия — без култове и без ритуали — тази на страха и респекта от минералите. Последните Хора сякаш предадоха на планетата своята ленива и неустойчива воля.

Благосклонна отначало към съществата, които се раждаха на нея, земята ги оставяше да придобият голямо могъщество. Мистериозният час, в който ги осъждаше, беше същият, в който въздигаше новите господари.

Сега нейните тъмни сили благоприятстваха господството на феромагнитите. Не може да се каже, че феромагнитите участваха в човешкото унищожение. По-скоро, те помогнаха за фаталната гибел на дивите птици. Въпреки че бяха се появили отдавна, новите същества еволюираха незначително. Техните движения си оставаха изненадващо бавни; най-подвижните изминаваха едва десет метра за час. Оградите от естествено желязо с примес на бисмут, които опасваха оазисите, бяха за тях непреодолимо препятствие. За да унищожат незабавно другите форми на живот, те трябваше да направят еволюционен скок без връзка с предшестващото си развитие.

Зараждането на феромагнитното господство започна да се забелязва още в упадъка на радиоактивната епоха. Това бяха странни виолетови петна, които се появяваха върху обработеното от хората желязо, тоест по желязото и железните съединения, видоизменени от индустриална употреба. Явлението се проявяваше при изделия, употребявани многократно. Никога не откриха феромагнитни петна върху необработено желязо. Следователно, новите властелини бяха се родили само благодарение на човешката дейност. Този съществен факт занимаваше много наши прадеди. Може би те се бяха озовали в аналогична ситуация по отношение на предшестващия живот, който в своя залез е допуснал разцвета на протоплазмения.

Каквото и да се беше случило, човечеството отрано констатира съществуването на феромагнитите. Когато учените описаха рудиментарните им прояви, никой не се усъмни, че това са обособени същества. Техният състав беше странен, допускаше само една-единствена субстанция — желязото. Ако понякога, макар и в много малки количества, у тях се намираха други елементи, това бяха примеси, вредни за развитието им; организмът ги изхвърляше, освен ако не беше много слаб или засегнат от болест. Структурата на желязото в живо състояние бе много разнообразна: фиброзно желязо, гранулирано, меко, твърдо и т.н. — една пластична цялост, която не съдържа никаква течност. Но това, което се оказа особено характерно за новите организми, беше изключителната сложност и постоянната неустойчивост на магнитното състояние. Тази неустойчивост и сложност бяха такива, че дори и най-упоритите изследователи се отказваха да прилагат каквито и да са закони, а само най-общи правила. Точно тук се проявяваше доминиращото влияние на феромагнитния живот. Затова, ако в новото господство се криеше някакъв висш разум, той би се проявил най-вече в този странен феномен и би довел до неговото разцъфтяване. Същевременно, ако имаше разум при феромагнитите, то той бе още елементарен. Те се намираха на етап, когато грижата за размножаването им бе над всичко. Въпреки това, при тях вече се извършваха важни трансформации. Учените от радиоактивната епоха описваха всеки такъв индивид като съставен от три групи със засилена тенденция към витлообразна форма. По онова време феромагнитите не са можели да изминат повече от пет-шест сантиметра за двадесет и четири часа. Ако се разрушила тяхна агломерация, трябвали им няколко седмици, за да я образуват отново. Днес, както вече споменахме, те успяваха да изминат два метра на час. Освен това, техните агломерации съдържаха три, пет, седем и дори девет групи, чиято форма бе твърде разнообразна. Група, съставена от значителен брой феромагнитни частици, не можеше да съществува сама; тя трябваше да бъде допълнена от две, четири, шест или осем други.

Поредицата от групи очевидно притежаваше някакъв енергетичен порядък, без да е известно точно какъв. При агломерации, например съставени от седем групи, ако се премахнеше една от тях, феромагнитът загиваше.

В замяна на това, тройната серия можеше да се реформира с помощта на една само група, а петорната — с помощта на три. Възстановяването на осакатената серия наподобяваше много генезиса на феромагнитите; този генезис запазваше дълбоко енигматичния си характер за човека. Извършваше се от разстояние. Когато се раждаше един феромагнит, неизменно се констатираше присъствието на други. Съобразно вида му, образуването на индивида ставаше за време от шест часа до десет дни и изглежда се дължеше изключително на индуциращи явления. Възстановяването на засегнат феромагнит се извършваше по аналогичен начин.

Понастоящем присъствието на феромагнитите бе почти безопасно. Но ситуацията сигурно щеше да се промени, ако човечеството започнеше да намалява. Прадедите ни са мислели не само как да победят феромагнитите, а и да открият някакъв метод, чрез който да обърнат в своя полза дейността им. Изглежда, нищо не е пречело субстанцията на феромагнитите да се използва за промишлени нужди. Достатъчно е било да се пазят машините (нещо, което на времето се е правело без много разходи), по същия начин, по който сега се предпазват оазисите... Това на пръв поглед елегантно решение е било изпробвано. Но древните анали разказват, че не е успяло. Желязото, преобразувано от новия живот, се оказало непокорно за употреба от човека. Разнообразието на неговата структура и магнетизъм не позволявали на субстанцията да се поддава нито на химични взаимодействия, нито да се извършва определена работа с нея. Изглежда, при приближаване до температурата на топене тази структура се е уеднаквявала и магнетизмът е изчезвал (особено по време на самото топене). Но когато оставяли металът да се охлади, отново се проявявали вредните свойства.

Освен това, човекът не можеше да стои дълго във феромагнитни области със значителна концентрация. Твърде бързо заболяваше от анемия. След един ден и една нощ изпаднаше в състояние на крайна слабост. Губеше съзнание и ако не му се оказеше помощ — умираше.

Непосредствената причина за това бе известна: в съседство с човека феромагнитите отнемат червените кръвни телца. Доведени до състояние на почти чист хемоглобин, тези телца се натрупват по повърхността на епидермиса и след това се извличат от феромагнитите, които ги разлагат и асимилират.

Различни причини можеха да уравновесят или забавят това явление. Достатъчно бе човек да върви, за да не се страхува от нищо, а за още по-сигурно можеше да се движи с мотриса. Ако е облечен с дреха с втъкани нишки от бисмут, нямаше защо да се бои от вредното влияние в продължение на най-малко два дни; то намаляваше и ако легнеш с глава на север, но се засилваше внезапно, когато слънцето е близо до зенита си.

Разбира се, с намаляването на броя на феромагнитите интензивността на явлението също отслабваше; имаше дори момент, когато тя ставаше нулева, защото и човешкият организъм се съпротивляваше. Въздействието на феромагнитите се менеше съобразно разстоянието и почти не се чувстваше на повече от десет метра.

Унищожаването на тези същества изглежда е било необходимо на нашите прадеди. Те започнали методична борба. В епохата на големите катастрофи тази борба изисквала тежки жертви: между феромагнитите се извършил подбор и трябвало да се употреби огромна енергия, за да се ограничи тяхната популация.

Последвалите планетни промени дали предимство на новото господство, но за компенсация присъствието му станало по-малко смущаващо, защото количеството на необходимия за промишлеността метал намалявало периодично, а сеизмичният хаос изкарал в големи количества на повърхността минерали от самородно желязо, недосегаемо за завоевателите. Така борбата срещу тях затихвала и станала епизодична. Какво значела органичната загуба пред огромните мащаби на звездната гибел?...

Понастоящем феромагнитите не безпокояха хората. Преградите от червен хематит, лимонит или шпатово желязо, облицовани с бисмут, изглеждаха непристъпни. Но ако някоя неочаквана промяна изкачеше водата близо до повърхността, новото господство щеше да постави неизброими препятствия пред човешкото развитие.

Тарг обгърна с поглед равнината: навсякъде се виждаха виолетови отъньци и синусоидни форми, присъщи на феромагнитните агломерации.

— Да — промълви той, — ако човечеството възвърне своето могъщество, ще се наложи да подхванем отново делото на прадедите. Ще трябва или да унищожим врага, или да го използваме. Страхувам се, че унищожаването му е невъзможно; едно ново възцаряване трябва да съдържа в себе си елементи, които успешно воюват с намеренията и възможностите на остарялото господство. Но дали не може да се намери начин, който би позволил на двете сили да съществуват съвместно и дори да се подпомагат? Да, защо не?... Феромагнитният свят е възникнал благодарение на нашата индустрия. Не е ли точно това признакът за възможната съвместимост?

Той обърна поглед към високите върхове на запад:

— Уви! Мечтите ми са смешни. И все пак... все пак! Не ми ли помагат да живея?... Не ми ли дават малко от това светло щастие, което изчезна завинаги от душите на хората?

Изправи се и сърцето му трепна: в процепа на Планината на сенките току-що се бяха появили три големи бели планера.

3. СМЪРТОНОСНАТА ПЛАНЕТА

Планерите сякаш докоснаха Пурпурния зъб, наклонен над бездната; оранжевата сянка ги погълна, после те отново блеснаха със сребърен блясък на фона на обедното слънце.

— Вестителите от Червените земи! — извика Мано.

Не съобщаваше нищо ново на своите спътници, думите му по-скоро бяха зов за помощ.

Двете ескадрили ускориха ход; след малко сребърните криле се наклониха към изумрудено оцветените Високи извори. Размениха се поздрави, последвани от мълчание; сърцата като че ли биеха потрудно; чуваше се само лекото бръмчене на турбините и вибрирането на крилата. Всички усещаха гибелната сила на тези пустини, над които те летяха като господари.

Накрая Тарг боязливо попита:

— Знае ли се колко голяма е катастрофата?

— Не — отговори един пилот с мрачно лице. — Няма да стане ясно, преди да изминат още доста часове. Знаем само, че броят на мъртвите и ранените е значителен. Но това не е най-лошото. Изглежда, доста извори са изчезнали.

Той наведе глава с примирено спокойствие:

— Не само реколтата е загубена, но и много провизии бяха унищожени. Ако няма друг трус, с помощта на Високите извори и Опустошение ще можем да преживеем няколко години... Расата временно ще престане да се възпроизвежда и навярно няма да има нужда да жертваме никого.

Ескадрилите летяха заедно още известно време, после пилотът с мрачното лице смени посоката и вестителите от Червените земи се отдалечиха.

Преминаха между страховити върхове, над пропасти, продължиха по протежението на склон, който някога е бил покрит с пасища, а сега по него се множаха феромагнитите.

„Ето доказателство — помисли Тарг, — че този планински склон е пълен с човешки руини!“

Отново набраха височина над долините и хълмовете. Следобед вече се намираха на триста километра от Червените земи.

— Още един час! — извика Мано.

Тарг огледа пространството. С телескопа си можеше да различи, все още неясно, оазиса и червената зона, от която той бе взел името си. Духът на приключението, притъпен след срещата с големите планери, се събуди отново в сърцето на младия мъж. Той увеличи скоростта на машината и изпревари Мано.

Около червената зона летяха птици. Много ята се насочиха към ескадрилата. На петдесетина километра от оазиса птиците изпълниха цялото небе. Монотонното им пеене потвърждаваше нещастие и предвещаващо предстоящи трусове. Със свито сърце Тарг гледаше и слушаше, неспособен да изрече нито дума. Пустинната земя като че ли беше разорана от огромен плуг. Колкото повече приближаваха, толкова по-ясно виждаха изтърбушения оазис, разрушената ограда, почти напълно изчезналата реколта, жалките човешки мравки, които пъплеха сред развалините...

Изведнъж оглушителен вопъл разцепи въздуха. Полетът на птиците секна.

Страхотна тръпка разтърси пространството.

Планетата — убийца довършваше делото си.

Само Тарг и Арва не можаха да сдържат вика си, изпълнен със страдание и ужас. Останалите летци продължиха пътя си с примирената тъга на Последните Хора... Оазисът лежеше под тях. В него отекваха отчаяни писъци. Виждаха се жалки създания, които тичаха, катереха се или агонизираха; други — неподвижни, поразени от смъртта; една кървава глава сякаш изникваше изпод земята... Колкото по-добре се различаваха подробностите, толкова по-ужасна ставаше гледката.

Деветимата кръжаха неуверено над оазиса. Но летежът на птиците, отначало трескав от ужас, постепенно се успокояваше. Това беше знак, че скоро няма да има друг трус. Можеха да се приземят.

Няколко членове на Висшия съвет приеха пратениците на Високите извори. Думите бяха малко и набързо изречени. Новото нещастие изискваше мобилизиране на всички сили и деветимата се присъединиха към спасителите.

Отначало стенанията им се струваха непоносими. Ужасни рани събуждаха фатализма на възрастните; виковете на децата наподобяваха самата дива и остра същност на болката...

Най-накрая болкоуспокояващите оказаха своя благотворен ефект. Острото страдание потъна дълбоко в безпаметството. Чуваха се само откъслечните викове на онези, които бяха останали под развалините.

Един от тези викове привлече вниманието на Тарг. Беше боязлив, в него сякаш нямаше болка, а загадъчен и свеж чар. Дълго време младият човек не можа да определи откъде идва той. Накрая откри цепнатина, край която стонът се чуваше по-ясно. Големи блокове се изпречваха насреща му и Тарг се зае да ги разчиства. Тайнствената заплаха на минерала на няколко пъти го принуждаваше да прекъсва работата си. Внезапно зейваха дупки, търкулваха се камъни или пък се появяваха подозрителни вибрации.

Стонът вече не се чуваше. Пот се стичаше по слепоочията на Тарг от нервно напрежение и умора...

Изведнъж като че ли всичко бе загубено: част от преградата се срути. Човекът, доловил благоволенията на минерала, сниши тяло и зачака... Един блок мина на косъм от него; после мълчанието и неподвижността се възцариха отново.

Когато вдигна очи, видя голям процеп — почти пещера — който се бе открил вляво. В сянката беше проснатата човешка фигура. Младият мъж повдигна с усилие живата отломка и излезе от развалините миг преди срутване да направи тесния отвор непроходим...

Беше млада жена, едва ли не още момиче, облечена в сребристото трико на Червените земи. Спасителят се впечатли най-вече от много светлата ѝ коса — атавизъм, който се срещаше веднъж на век при момичетата. Блестяща като благороден метал, свежа като избликваща от дълбоки извори вода, тя приличаше на любовен ореол — символ на грацията, която е красяла жените през вековете.

Сърцето на Тарг щеше да се пръсне. Странно вълнение обзе мислите му. Изпита желание за героични и славни дела, които отдавна вече не бяха присъщи на Последните Хора... И докато се любуваше на червения цвят на устните, на деликатната линия на скулите и седефения им блясък, две очи се отвориха — с цвят на утрин, в която слънцето е необятно и нежен полъх преминава над самотата...

4. ДЪЛБОКО ПОД ЗЕМЯТА

Беше след здрачаване. Съзвездията разпалваха нежния си блясък. Оазисът, потънал в тишина, криеше дълбоката скръб и болките си. Тарг неспокойно се разхождаше край оградата.

Тежък час бе настъпил за Последните Хора. Планетариумите един след друг съобщаваха за огромни бедствия. Опустошение беше унищожен. Водата беше изчезнала в Двата Екваториала, в Голямата котловина, в Сините пясъци; беше намаляла значително и във Високите извори; Светлия оазис и Сярната Долина съобщаваха за разрушителни трусове и бързо настъпваща суша.

Цялото човечество беше засегнато от бедствието.

Тарг прекрачи полусрутената ограда и навлезе в нямата и бездушна пустиня.

Почти пълната луна правеше невидими най-слабите звезди, ала осветяваше червените гранити и виолетовите грамади на феромагнитите. Бледи фосфоресциращи сияния се разнасяха на вълни — тайнствен знак за дейността на новите същества.

Младият мъж вървеше напред в пустотата, без да обръща внимание на зловещото ѝ величие.

Светла картина изместваше мъката от катастрофата. Носеше в себе си образа на косата от позлатено сребро. Звездата Вега искреше като синя зеница. Любовта изпълваше живота му, придобил по-дълбок, по-силен и чудодееен смисъл. Вдъхновението му откриваше свят на красота, който беше само предчувствал и за който си струваше да умре, вместо да влачи безцветното съществуване на Последните Хора. От време на време от устните му се отронваше станалото свещено име на тази, която беше измъкнал изпод развалините:

— Ере!

Той вървеше напред в дивото безмълвие, сред мълчанието на вечната пустош, сравнимо само с великия етер, където трептяха

звездите. Въздухът беше неподвижен като гранитите. Времето изглеждаше мъртво. Пространството сякаш рисуваше друго пространство, различно от познатото на хората — неумолимо, ледено, пълно със зловещи видения.

Въпреки всичко, тук имаше живот — потаен, ужасен, непознаваем, и най-отвратителното беше това, че той щеше да наследи човешкия. На два пъти Тарг спираше, за да види как се движат фосфоресциращите форми. Ноцта не можеше да ги приспи. Те се местеха с неизвестна цел, нямаха орган, чрез който да бъде обяснен начинът на плъзгането им по повърхността. Тарг скоро престана да се интересува от тях. Беше обсебен от образа на Ере; имаше неясна връзка между това самотно вървене в пустотата и пробуденото в душата му вдъхновение. Той търсеше неясното, невъзможно, химерично приключение: откриването на водата.

Само водата би могла да му даде Ере. Всички човешки закони вече го разделяха от нея. Буквално до вчера можеше да се надява тя да му стане съпруга. Достатъчно беше едно момиче от Високите извори да бъде прието като замяна в Червените земи. Но след катастрофата размяната ставаше невъзможна. Високите извори щяха да приемат изгнаници, но да ги осъдят на безбрачие. Законът беше неумолим и Тарг го приемаше като върховна неизбежност.

Светлата луна издигаше седефено сребърния си диск над западните хълмове. Тарг като хипнотизиран се отправи към нейното сияние и стигна до една скалиста местност. Следите от катастрофата се виждаха и тук. Много скали бяха съборени, други приличаха на разцепени от огромна брадва. Навсякъде по кремъчната земя зееха пукнатини.

— Човек би казал — промърмори младежът, — че тук трусът е бил най-силен. Защо ли?

Мечтателността го напусна, сега друго възбуждаше любопитството му.

„Защо? — питаше се той. — Да, защо?“

Спираше на всяка крачка, за да огледа скалите, а и от предпазливост, понеже тази изтерзана повърхност беше пълна с клопки. Обхвана го необяснима възбуда. Помисли си, че ако

съществува път, който да води към водата, много вероятно е той да бъде открит тук, в това дълбоко раздрусано място. Запалвайки малкото фенерче, с което никога не се разделяше, той навлезе сред процепите и коридорите, които бързо се стесняваха или свършваха със сляп изход.

Накрая се озова пред една средно голяма цепнатина в основата на висока и много широка скала, слабо засегната от трусовете. Достатъчно беше да погледне пукнатините, които на места блестяха като кристал, за да установи, че са съвсем скорошни. Тарг реши, че скалата не заслужава внимание, и се приготви да я отмине. В този момент забеляза някакво блещукане. Защо, все пак, да не я изследва? Ако беше плитка, нямаше да върви много. Но цепнатината се оказа по-дълга от очакваното. След около тридесетина крачки тя започна да се стеснява. Скоро Тарг помисли, че по-далече не може да се отиде. Спря се и внимателно огледа стените. Проникването все още беше възможно, но трябваше да се пълзи. Момъкът не се поколеба и се напъха в един отвор, чийто диаметър бе съвсем малко по-голям от ширината на раменете му. Проходът, лъкатушещ и пълен с остри камъни, стана още по-тесен. Тарг започна да се колебае дали ще е възможно да се върне обратно.

Беше като забит в дълбоката земя, пленник на минерала, малко и безкрайно слабо същество, което само от падането на един блок би се разлетяло на части. Но треската на започнатото дело вече гореше у него. Ако изостави задачата, преди тя да е станала напълно неизпълнима, щеше да се мрази и презира завинаги. Трябваше да устои.

С плувнало в пот тяло, той навлезе още по-дълбоко в утробата на скалата. Беше напълно изтощен. Ударите на сърцето му, наподобяващи плясък на криле, утихнаха. Куражът и надеждата изчезнаха като смъкнат товар от гърба му. Когато пулсът възвърна ритъма си, Тарг помисли, че е било твърде глупаво да се втурне в такава примитивна авантюра.

— Дали не полудявам?

Започна да пълзи обратно. Изведнъж го обзе ужасно отчаяние: образът на Ере изплува пред очите му толкова жив, като че ли тя беше до него в пукнатината.

— И все пак, моята лудост струва повече от ужасното благоразумие на себеподобните ми...

Напред!

Тарг се впусна отново в приключението; играеше безразсъдно с живота си, решен да спре само пред непреодолимото.

Случаят се оказа благосклонен към неговата дързост. Цепнатината се разшири и той се озова във висок базалтов коридор, чийто свод поддържаха колони от антрацит. Остра радост го прониза и той почти затича напред: сега всичко изглеждаше възможно.

Но камъкът бе пълен със загадки, също както някогашната зелена гора. Изведнъж коридорът свърши. Тарг се озова пред една мрачна стена, която съвсем слабо отразяваше светлинката на фенерчето му...

Въпреки това, той продължи да изучава преградата и откри — на три метра височина — отвора на друга цепнатина.

Беше малко крива, наклонена на около четиридесет градуса по хоризонтала и достатъчно широка, за да мине човек. Младежът я гледаше със смесица от радост и разочарование. Привличаше го с някаква плаха и химерична надежда, защото в крайна сметка пътят не бе окончателно затворен. Същевременно изглеждаше обезкуражаваща, тъй като явно се изкачваше.

— Ако не започне да се спуска, по-вероятно е да ме изведе на повърхността, отколкото надолу — изсумтя изследователят.

Той направи безгрижен и предизвикателен жест, който му беше неприсъщ, както и на всички сегашни хора, но изглежда повтаряше някаква отколешна реакция. После започна да се катери по стената.

Тя беше гладка и почти вертикална. Но Тарг бе взел със себе си стълбата от аркум, която летците никога не забравяха. Измъкна я от чантичката с инструменти. Въпреки че беше служила на няколко поколения, тя оставаше все така гъвкава и здрава, каквато е била и в началото. Той разви фината и лека стълба и като я хвана в средата, ѝ придаде необходимото ускорение. Това беше движение, усвоено до съвършенство. Кукичките по краищата се вкопчиха лесно в базалта. За няколко секунди изследователят достигна пукнатината.

Не можа да сдържи един изблик на недоволство, защото макар и превъзходно проходима, тя се изкачваше с много стръмен наклон. Толкова напразни усилия!

Като сгъна стълбата, Тарг влезе в процепа. Първите стъпки бяха ужасно мъчителни. После теренът стана по-равен, показа се коридор, по който можеха да вървят редом няколко души. За нещастие, склонът

продължаваше да се изкачва. Изследователят пресметна, че се намира на около петнадесет метра под нивото на външната равнина. Подземното пътешествие се превръщаше в истинско катерене!...

Той вървеше към края, какъвто и да бе той, с горчиво спокойствие и упреквайки се за безумното приключение. Какво трябваше да направи, за да успее в едно начинание, което би надминало по значение всичко, открито от хората за стотици векове? Достатъчно ли беше да има авантюристичен характер, душа, по-неспокойна от тази на другите, за да успее там, където колективното усилие, съчетано със свършени апарати, се бе провалило? Един опит като неговия не изискваше ли абсолютно смирение и огромно търпение?...

Понеже беше разсеян, не забеляза, че наклонът е вече по-равен. Едва когато коридорът стана хоризонтален, той се сепна и почти подскочи: на няколко крачки пред него галерията започваше да слиза!

Тя се спускаше равномерно повече от километър, беше широка и по-дълбока в средата, отколкото по краищата. Ходенето бе общо взето удобно, макар тук-там прекъсвано от някой блок или пукнатина. Несъмнено, някога водата си бе пробивала път в това подземно корито.

Купищата камъни и пръст ставаха все повече, изглежда че някои се бяха сринали скоро, после изходът отново се запуши.

— Галерията не е свършвала тук — промълви младият мъж. — Разместванията на земната кора са я прекъснали, но кога? Вчера, преди хиляди години... или преди стотици хиляди?

Той не спря да разглежда отломките, сред които щеше да разпознае следи от скорошни конвулсии. Цялата му проницателност беше концентрирана в задачата да открие проход. Скоро забеляза някакъв процеп. Тесен и висок, труден, настръхнал, отблъскващ, но — той не се излъга — това беше неговата галерия. Продължаваше да слиза, все по-просторна и накрая ширината ѝ достигна повече от сто метра.

И последните съмнения на Тарг изчезнаха: истинска подземна река беше текла някога тук. На пръв поглед това откритие беше окуражително. Но като се замисли, жителят на оазиса посърна. От това, че някога тук е изобилствала водата, не следваше, че сега тя е наблизко. Напротив! Всички извори, които днес се използват, се

намираха далеч от местата, където е струяла течността на живота... Това беше почти закон.

На три пъти още галерията сякаш свършваше със сляп изход, но всеки път Тарг намираше пролука. Най-накрая обаче тя наистина свърши. Огромна пропаст се появи пред очите му.

Уморен и тъжен, той седна на камъка. Моментът беше още поужасен от оня, когато пълзеше в задушната галерия, там горе. Всеки нов опит щеше да бъде безнадеждна лудост. Трябваше да се връща! Но сърцето му се бунтуваше срещу тази мисъл. Духът на приключението го обзе отново, подсилен от странното пътешествие, което току-що бе извършил. Пропастта вече не го плашеше.

— И кога трябва да се умре? — извика той, спускайки се между гранитните остриета.

Оставил се на внезапното вдъхновение, Тарг като по чудо беше слязъл на около тридесет метра, когато направи погрешна стъпка и загуби равновесие.

— Свърши се! — въздъхна той.

И полетя в празнотата.

5. НА ДЪНОТО НА БЕЗДНАТА

Спря го някаква преграда. Не коравият удар на падането върху гранита, а еластична съпротива, достатъчно силна, за да го замае. Когато се съвзе, видя, че е увиснал в тъмнината и опипвайки наоколо, откри, че чантичката му с инструменти се е закачила на една издатина. Ремъците на чантата го бяха задържали: направени, както и стълбата, от нишки на аркум, те нямаше да се скъсат. В замяна на това обаче, самата чанта можеше всеки миг да се откачи от издатината.

Тарг се чувстваше странно спокоен. Без да бърза, той преценяваше вероятността да спечели или да загуби. Чантата се крепеше за издатината близо до основата на ремъците, така че хватката беше здрава. Изследователят докосна скалната стена.

Ръката му опипа грапава повърхност, а след това срещна празнина. Краката му намериха някаква опора вляво. След няколко проверки реши, че това е малка площадка. Нямаше да има нужда от друга опора, ако обхванеше издатината с едната си ръка и се подпреше на площадката с другата.

Успя да откачи чантата, като избра възможно най-удобната позиция. Вече по-свободен в движенията, нагласи лампичката си. Площадката беше достатъчно широка, за да може да се задържи прав и дори да извършва определени движения. Един жлеб на скалата позволяваше, при нужда, да се закачат кукичките на стълбата — Понататък изкачването изглеждаше възможно чак до мястото, откъдето жителят на оазиса беше паднал. Под него нямаше нищо друго, освен вертикалните стени на пропастта.

— Мога да се кача обратно — реши младият мъж. — Но слизането е невъзможно.

Той вече не мислеше за това, че току-що е избегнал смъртта, единствено предизвикателството на напразното усилие вълнуваше душата му. Пусна издатината с дълбока въздишка и залавяйки се за грапавините успя да стъпи на площадката. Ушите му бучаха, вцепенение бе обхванало крайниците и разума му. Беше така силно

обезкуражен, че малко оставаше да се поддаде на главозамайващия зов на бездната. Когато се посъвзе, инстинктивно протегна пръсти към гранитната стена и забеляза, че на височината на гърдите му тя отново се губеше. Наведе се напред и нададе слаб вик: площадката се намираще пред отвора на една кухня, която лъчите на лампичката осветяваха. Виждаше се, че е доста широка.

Той горчиво се засмя. Ако ще върви към поражение, то поне да е заради приключение, което си струва труда да бъде започнато!

Щом се увери, че всички инструменти са си на мястото и стълбата от аркум е в добро състояние, Тарг влезе в пещерата. Сводът ѝ бе от скален кристал и скъпоценни камъни. Всяко движение на лампичката предизвикваше тайнствени и феерични отблясъци. Безчет кристални души сякаш се събуждаха от светлината: такава беше подземната дрезгавина — ослепителна и потайна, безкраен грозд от багри — ярки, оранжеви, бледожълти, яркочервени и благородно зелени. Тарг виждаше отраженията на минералните колонии, на този необятен и микроскопичен живот, потаен и заплашителен, който щеше да реши съдбите на хората, а един ден да има последната дума и за феромагнитното господство.

В този миг това не го плашеше. Той гледаше пещерата с уважението, което Последните Хора изпитват към тайния живот, предшествал Началото и запазил непокътнати формата и енергията си.

Обзе го неясен мистицизъм, не безнадеждността на изпадналите в немилост оазиси, а мистичната вяра, която някога е подкрепяла смелите сърца. Беше избягвал досега клопките на съдбата и усещаше вярата, плод на успешно усилие, пренасяща в бъдещето отминалите победи.

Пещерата продължаваше в коридор с непостоянен наклон. Още няколко пъти трябваше да пълзи, за да премине по-нататък. После започна стръмнина и Тарг се притесни дали не следва нова пропаст. Наклонът стана по-полегат, а след това почти изчезна. Младежът слизаше предпазливо, но ето че отново се появиха клопки. Без да се стесни или сниши, коридорът свърши със стена от гнайс, която мътно блестеше на светлината на лампата. Той напразно я оглеждаше отвсякъде — не се виждаше никакъв процеп.

— Това е логичният завършек на приключението! — изстена момъкът.

Бездната, която сякаш се подиграваше с усилията, гения и апаратите на цялото човечество, не се оказа благосклонна към малкото и самотно същество!

Той седна, капнал от умора и тъга. Обратният път щеше да бъде тежък! Отчаян от поражението, ще има ли сили да отиде докрай?

Остана дълго така, смазан от отчаяние. Не можеше да се реши да тръгне отново. От време на време насочваше лампата си към тъмната стена... Накрая стана. Обзет от внезапна ярост, започна да пъха пръстите си във всички едва видими процепи и да тегли отчаяно.

Сърцето му заби силно — нещо беше помръднало.

Нещо беше помръднало. Част от стената се клатеше. С глух вик и с цялата си останала сила Тарг атакува камъка. Той падна и едва не го смаза: появи се триъгълен отвор. Авантюрата още не беше приключила!

Задъхан, изпълнен с предпазливост, Тарг навлезе в пролуката, отначало прегърбен, после изправен, защото цепнатината ставаше все по-голяма с всяка следваща крачка. Продължаваше напред като сомнамбул, очаквайки нови препятствия, когато му се стори, че отново вижда пропаст.

Не грешеше. Пукнатината свършваше в празното, но вдясно се открояваше огромен полегат пласт. За да го достигне, трябваше да се наведе и да се изтегли със силата на китките си.

Наклонът беше проходим. Когато измина около двадесетина метра, го обзе странно усещане. Той откри хидроскопа си и го наведе над пропастта. В същия миг почувства как бледност и хладина обливат лицето му...

В подземния въздух се съдържаше влага, невидима все още за светлината. Водата беше дошла!

Тарг нададе триумфиращ вик. Трябваше да седне, парализиран от изненада и от радостта на победата. После отново го обзе съмнение.

Наистина, живителната течност беше тук и щеше да се появи, но разочарованието би било още по-непоносимо, ако се касаеше само за

незначителен извор или тънък слой. С бавни стъпки той започна да слиза, изпълнен със страх и тревога.

Доказателствата ставаха все повече, на моменти дори се виждаха колебливи отблясъци.

И тъкмо когато заобикаляше една вертикална издатина, той видя водата.

6. ФЕРОМАГНИТИТЕ

Два часа преди зазоряване Тарг отново беше в равнината, на края на пропастта, откъдето беше започнало неговото пътешествие в страната на сенките. Смъртно уморен, съзерцаваше кървавата луна, приличаща на кръгло огнище, готово всеки миг да изгасне. Ето че тя наистина изчезна. В необятната нощ звездите сякаш се съживиха.

Едва тогава момъкът тръгна отново. Краката му тежаха като каменни, раменете му болезнено увисваха и през цялото му тяло преминаваше такава смъртна умора, че той неволно се отпусна върху един каменен блок... С полузатворени клепачи изживяваше отново часовете, прекарани в бездната. Връщането беше ужасно. Въпреки че се бе погрижил да запази следите от пътешествието си, беше се загубил. Едва не изпадна в безсъзнание от изтощителните усилия. Приличаше на миньор, който е прекарал дълги месеци в жестоката земя...

Все пак, успя да се завърне на повърхността, където живееха неговите братя, ето ги и звездите, които толкова векове бяха възбуждали мечтите на човечеството. Съвсем скоро божествената зора щеше да се появи на небосвода.

— Зората!... — промълви младият мъж. — Денят!

Той протегна ръце на изток, после очите му се затвориха и без да съзнава нищо повече, се просна на земята.

Събуди го някаква червена светлина. Повдигайки с мъка клепачи, той забеляза огромният диск на слънцето на хоризонта.

— Хайде, ставай! — промърмори на себе си Тарг.

Но една странна леност го приковаваше към земята. Мислите му се рееха натежали, умората го караше да се унася. Тъкмо когато щеше да заспи отново, почувства лек бодеж по цялото си тяло.

И видя на ръката си, между драскотините от допира с камъните, характерните червени точки.

— Феромагнитите — прошепна той. — *Те изсмукват живота ми!*

В безкрайната му умора това никак не го уплаши.

Беше като нещо далечно, чуждо, почти символично. Не само не чувстваше никакво страдание, но усещането бе дори приятно: слабо главозамайване, леко и бавно опиянение, което приличаше на евтаназия... Внезапно образите на Ере и Арва блеснаха в съзнанието му и предизвикаха прилив на енергия.

— Не искам да умра! — изстена той. — Не искам!

За момент сякаш отново изживя цялата своя борба, всичките си страдания и победи. Там, в Червените земи, животът го зовеше свеж и очарователен. Не, не искаше да загине. Искаше да се бори с тайнствените сили.

И извиквайки спящата си воля, с неимоверно усилие той понечи да се изправи.

7. ВОДАТА, МАЙКА НА ЖИВОТА

На сутринта Арва дори и не подозираше за отсъствието на Тарг. Сигурно се беше преуморил предишната вечер и сега, капнал от умора, още си почиваше. Но след два часа очакване тя се зачуди и почука на преградата на стаята, която брат ѝ беше избрал. Никой не отговори. Може би беше излязъл, докато тя още спеше? Почука още веднъж, след това натисна бравата на вратата. Тя се отвори и откри празна стая.

Младото момиче влезе и видя нещата му в пълен ред — леглото от аркум беше прибрано към стената, тоалетните принадлежности — непокътнати. Нищо не говореше, че мъжът скоро е бил тук. Страх стегна сърцето ѝ.

Тя намери Мано. Двамата разпитаха птиците и хората, но не получиха задоволителен отговор. Това не беше нормално и те се обезпокоиха. След земетресението оазисът беше пълен с клопки. Тарг можеше да е паднал в някоя пукнатина или да е бил изненадан от срутване.

— Най-вероятно е излязъл рано сутринта — каза оптимистът Мано. — И тъй като е човек на реда, преди това е подредил стаята си... Да отидем ли да го потърсим?

Арва продължаваше да е неспокойна. Тъй като комуникациите бяха станали несигурни, а и много вълнопредаватели лежаха съборени, търсенето не обещаваше особен успех.

Към обед, докато тя се разхождаше тъжна сред развалините на границата между оазиса и пустинята, ято птици се появи с продължителни писъци: Тарг беше намерен!

Изкачи се на преградата и го видя да идва. Беше още далеч и вървеше бавно...

Дрехата му бе скъсана, дълбоки драскотини покриваха врата, лицето и ръцете; от цялото му тяло се излъчваше умора, но погледът му беше бодър.

— Откъде идваш? — извика Арва.

— От дълбоката земя — отвърна той.

Но не каза нищо повече.

Мълвата за неговото завръщане вече се бе разнесла и другарите, с които беше пътувал, дойдоха да го посрещнат. Един от тях го упрекна, че заради него се е забавило отпътуването им. Тогава той отвърна:

— Не ме корете, защото нося големи новини.

Този отговор учуди и дори направо шокира събеседниците му. Как така един човек можеше да знае нещо, което другите не знаят?

Подобни думи имаха смисъл някога, когато земята беше пълна с изненади, когато късметът тлееше навсякъде и народите или отделни индивиди противопоставяха своите съдби. Но сега, когато планетата беше пресъхнала, когато хората не можеха повече да се борят помежду си, когато всяко нещо се решаваше от ненарушими закони, когато никой не можеше да предвижда опасностите преди птиците и апаратите, такива думи бяха нелепи.

— Големи новини! — повтори презрително човекът, който го беше упрекнал. — Да не си полудял, пазачо?

— Скоро ще видите дали съм луд! Да отидем да намерим Съвета на Червените земи.

— Ти го накара да чака.

Тарг не отговори. Обърна се към сестра си и ѝ каза:

— Иди и доведи тази, която спасих вчера. Присъствието ѝ е необходимо.

Големият съвет на Червените земи се бе събрал в центъра на оазиса. Не беше в пълен състав, тъй като повечето от членовете му бяха загинали при катастрофата. В поведението на оживелите не прозираше болка, а само примирение. Фатализмът у тях бе силен като самия живот. Те посрещнаха деветимата с почти безжизнено спокойствие. Симор, председателстващият, каза с равен глас:

— Вие ни носехте помощта на Високите Земи, но сега този оазис също е засегнат. Краят на хората приближава. Оазисите не знаят вече кои от тях могат да помогнат на другите.

— Те и не трябва вече да си помагат — добави Рем, първият началник на Водите. — Законът го забранява. Справедливо е когато

водите пресъхнат, да изчезне и солидарността. Всеки оазис сам ще решава съдбата си.

Тарг излезе пред деветимата и изрече:

— Водите могат отново да се появят.

Рем го изгледа със спокойно пренебрежение.

— Всичко може да се появи, млади човече. Но водите изчезнаха.

Тогава пазачът, след като бе погледнал в дъното на залата и забелязал блестящата коса, каза с треперещ глас:

— Водите ще се появят в Червените земи.

Вяло неодобрение се изписа върху някои лица, но всички запазиха мълчание.

— Водите ще се появят отново — извика силно Тарг. — Твърдя го, защото ги видях.

Този път слабо вълнение премина сред хората, вълнение, което само една-единствена картина можеше да предизвика — тази на избликващата вода. Гласът на Тарг с пламенната си искреност почти роди надеждата. Но съмнението бързо се завърна. Тия прекалено трескави очи, раните, скъсаните дрехи предизвикваха недоверие: макар и рядко, лудите все още се срещаха по планетата.

Симор направи незабележим знак. Няколко души бавно заобиколиха пазача. Той видя този жест и разбра значението му. Спокойно отвори кутията с инструменти, извади тънкия хромографски апарат и като разви листа, показа доказателствата, които беше намерил в утробата на земята.

Изображенията бяха точни колкото самата действителност. Когато най-близкостоящите ги видяха, се чуха възклицания. Истинска радост, почти екзалтация обзе присъстващите. Всички познаха свещената течност.

Мано, по-чувствителен от останалите, извика пронизително. Викът, подет от вълновите предаватели, се разнесе навън. Около залата бързо се събра множество. Единственото душевно вълнение, което все още можеше да опияни Последните Хора, обхвана тълпата.

Тарг се преобрази: той стана почти бог. Към него се отправяше сега мистичният ентузиазъм на душите. Лицата се променяха пред очите му, мрачните погледи се изпълваха с огън, необузdana надежда раздираше навика на примирението. Самите членове на Великия съвет сякаш се претопиха в общото цяло и се отдадоха на вълнението.

Само Тарг запази мълчание. Направи знак на множеството, че иска да говори. Гласовете замлъкнаха, вълнението по лицата замря, напрегнато внимание разширяваше зениците.

Пазачът, обръщайки се към блестящите руси коси на Ере, които се открояваха сред останалите, заяви:

— Народе на Червените земи, водата, която открих е на ваша територия. Тя ви принадлежи. Но човешкият закон ми дава право над нея. Преди да ви я предам, искам да получа моята привилегия.

— Ти си първият между нас! — каза Симор. — Такова е правилото!

— Не искам това — отвърна кротко пазачът.

Той даде знак на тълпата да му направи път.

После се насочи към Ере. Когато я наближи, се поклони и каза с пламенен глас:

— Господарко на съдбата ми. Поставям водите във вашите ръце! Само вие можете да ми дадете наградата!

Тя слушаше изненадана и тръпнеща. Такива думи отдавна вече не можеха да се чуят. В друг момент едва ли би разбрала смисъла им. Но сред тези екзалтирани сърца, при френетичната представа за подземните извори, цялото ѝ съществуване се развълнува. Прекрасното чувство, което излъчваше пазачът, се отрази и върху седефеното лице на девойката.

8. ОЦЕЛЯХА ЕДИНСТВЕНО ЧЕРВЕНИТЕ ЗЕМИ

През следващите няколко години земетресенията бяха слаби. Но последната катастрофа отново донесе смърт в оазисите. Водата, която беше напълно изчезнала в някои от тях, повече не се появи. Във Високите извори тя беше пресъхвала постепенно в продължение на осемнадесет месеца, после изчезна в бездънните пропасти. Само в Червените земи надеждата оставаше. Водният пласт, открит от Тарг, даваше обилна и не толкова мръсна вода като тази от изчезналите извори. Тя стигаше не само да поддържа живота на оцелелите, но и на малката спасена група от Опустошение, както и на много жители на Високите извори.

Дотук се простираше възможната помощ.

Наследеното в продължение на петдесет хиляди години беше приучило Последните Хора да се подчиняват на неумолимите закони и те приемаха без недоволство решенията на съдбата. Борба нямаше; само няколко души се опитаха да нарушат правилото и дойдоха като просители в Червените земи. Отблъснаха ги: състраданието би било върховна несправедливост и престъпление.

С намаляването на провизиите всеки оазис посочваше хората, които трябва да умрат. Най-напред пожертваха старците, после децата — с изключение на неколцина, чиито живот бе запазен с презумпцията, че е възможен внезапен обрат, после всички, които имаха някакъв дефект или хилаво телосложение.

Евтаназията беше безкрайно нежна. Всякакъв страх се стопяваше у осъдените след поглъщането на чудните отрови. Нощите им се превръщаха в постоянен екстаз, сънищата им ставаха дълбоки като смъртта. Мисълта за нищото ги очароваше, радостта им растеше до мига на последното вцепенение.

Много от хората избързваха и не дочакваха определения им час. Постепенно това прерасна в истинска зараза. В екваториалните оазиси

не доживяха до края на провизиите — макар последните обитатели да ги нямаше вече, вода бе останала в резервоарите...

Бяха необходими четири години, за да изчезнат хората от Високите извори.

Тогава пустинята погълна оазисите и феромагнитите заеха мястото на хората.

След откритието на Тарг, Червените земи процъфтяха. Възстановиха оазиса на изток в област, в която беше лесно да се разрушават феромагнитите, тъй като се срещаха по-нарядко. Строителните работи, разработването и каптирането на водите продължиха шест месеца. Първата реколта беше добра, втората — чудесна.

Въпреки постепенната смърт на останалите общности, хората от Червения Оазис живееха с надежда. Не бяха ли те избраният народ, в чиято полза за първи път от сто века неумолимият закон беше отстъпил? Тарг поддържаше това състояние на душите. Влиянието му беше голямо: той имаше чара на триумфиращите личности и тяхното хипнотично обаяние.

Победата му бе впечатлила най-силно него самия. Той виждаше в нея някаква потайна награда и дори нещо повече — утвърждаване на вярата му. Жаждата за приключения разцъфтяваше. Стременията му можеха да се сравнят с тези на неговите героични прадеди. А любовта, която изпитваше към Ере и двете родени от нея деца, се смесваше с мечти, които той не смееше да сподели с никой друг, освен с жена си или със своята сестра, защото знаеше, че Последните Хора няма да го разберат.

Мано нямаше и представа за неговите вълнения. Животът му си оставаше праволинеен. Той въобще не мислеше за миналото, още по-малко пък за бъдещето. Наслаждаваше се на еднообразното спокойствие на дните. Близо до жена си Арва, Мано водеше безгрижен живот, подобно на сребърните ята птици, които всяка сутрин се рееха над оазиса. Все пак и той, както първите му деца, избрани сред емигрантите и приети в Червените земи заради доброто си телосложение, изпитваше понякога бегла тъга, когато мислеше за гибелта на Високите извори.

Тарг, противно на него, се измъчваше от тази гибел. Много пъти той бе летял с планера до родния оазис, търсейки упорито вода. Отдалечаваше се от защитените пътища и бродеше по ужасните пустини, където царуваха новопоявилите се феромагнити. С няколко души от оазиса беше сондирал сто пропасти. Въпреки че досега търсенията им оставаха напразни, Тарг не се обезкуражаваше. Той настоятелно твърдеше, че трябва да заслужиш откритията с упорити усилия и дълго търпение.

9. ИЗЧЕЗВАЩАТА ВОДА

Един ден, когато се връщаше от безлюдните места, Тарг забеляза от своя планер тълпа, струпана около големия резервоар. През телескопа си различи шефовете на Водата и членовете на Великия съвет. Няколко миньора тъкмо излизаха от кладенците на каптажа. Ято птици посрещна планера. Чрез тях Тарг узна, че безпокойството е породено от извора. Приземи се и веднага беше заобиколен от тръпнеща тълпа, която сякаш възлагаше на него всичките си надежди. Изстина, когато чу Мано да му казва:

— Водата намаля.

Хор от гласове потвърди новината. Погледна към Рем, първият шеф на Водата, който обясни:

— Нивото е проверено от горния ръб. Спаднало е с шест метра.

Лицето на Рем беше както винаги безизразно. Радостта, тъгата, страхът, желанията не можеха да се прочетат по студените му устни, нито в очите му, приличащи на два бронзови къса с едва различими ириси. Професионалната му подготовка беше отлична, притежаваше почти инстинктивното умение на ловец на изворни води.

— Повърхността не е неподвижна — отбеляза Тарг.

— Така е! Но нормалните отклонения никога не надвишават два метра, а и никога не са били толкова внезапни.

— Със сигурност знаете ли, че и сега е същото?

— Да. Уредите за регистриране бяха проверени — работят нормално. Тази сутрин не показваха нищо. Спадането започна към средата на деня — достигна повече от метър и половина за час.

Каменният поглед оставаше неподвижен, ръцете не помръдваха, устните се движеха едва-едва. Слепоочията на Тарг пулсираха в такт със сърцето му.

— Според гмуркачите — каза Рем, — не се е образувала нова цепнатина в леглото на езерото. Следователно злото идва от изворите. Могат да се направят три основни хипотези: или нещо ги е

препречило, или те са се отклонили от пътя си, или пресъхват. Все още имаме някаква надежда.

От устата му думата надежда се откъсна като леден блок.

Тарг попита отново:

— Пълни ли са резервоарите?

Рем леко потръпна:

— Все още да. Дадох нареждане да се копаят нови. Преди да мине час, всичките ни сили ще бъдат в действие.

Стана така, както каза Рем. Мощните машини на Червените земи задълбаха гранита. Чак до първата звезда над оазиса царуваше уплаха.

Тарг беше слязъл под земята. Благодарение на галериите, направени от миньорите, сега достъпът бе лесен и безопасен. На светлината на фенерите пазачът преценяваше подземния пейзаж, където беше стъпил пръв от всички останали. Изучаваше го жадно. Два извора пълнеха езерото. Първият се вливаше на двадесет и шест метра дълбочина, вторият — на двадесет и четири.

Гмуркачите бяха успели да влязат в единия; другият се оказа твърде тесен.

За да получат допълнителна информация, бяха се опитали да прокопаят скалата, но едно срутване породи опасения. Разместването на пластове може би щеше да отвори цепнатини, през които водата да изчезне.

Агр, най-старият от Великия съвет, каза:

— Тази вода ни е дадена от бедствието — без него тя щеше да си остане недостъпна. Може би то е прокопало сегашното й корито. Да не предприемаме несигурни строителни работи. Достатъчно е да завършим тези, които са най-необходими...

Тези думи изглеждаха мъдри и хората се примириха с неизвестността.

Когато здрачът започна да преминава в нощ, спадането на нивото се забави. Вълна на надежда премина през оазиса. Но шефовете на Водите, а и Тарг не споделяха тази надежда: ако намаляването се забавяше, това означаваше, че нивото е слязло под най-големите

пукнатини, откъдето изтичаше водата. Тази, която се намираше сега в езерото, можеше да спадне до четири метра дълбочина и ако изворите си останеха недостъпни, тя, заедно със запасите от резервоарите, щеше да бъде *единствената вода, която Последните Хора притежават*.

Цяла нощ машините на Червените земи дълбаха нови резервоари. Цяла нощ водата, майката на живота, продължи да изчезва в бездните на планетата. На сутринта нивото беше слязло до осем метра, но двата резервоара бяха вече готови и бързо се напълниха, поглъщайки три хиляди кубически метра течност.

Сега нивото на водата падна още повече — видя се устието на първия извор. Тарг влезе пръв и забеляза, че почвата е претърпяла сериозни промени. Бяха се образували много пукнатини, големи количества порфир препречваха пасажа; засега трябваше да се откажат да определят размерите на нещастиято.

Измина още един тежък ден. В пет часа подземното изтичане и пълненето на единия резервоар доведоха до намаляване на водата чак до нивото на втория извор, чието устие беше напълно изчезнало.

От този момент нататък загубата на течността секна. Излишно стана да се бърза със строежа на нови резервоари. Но Рем не се отказа от започнатото и в продължение на шест дни хората и машините от оазиса работиха.

В края на шестия ден Тарг, изтощен и с натежало сърце, седеше пред жилището си. Посребрени сенки обгръщаха оазиса.

Виждаше се Юпитер, заостреният сърп на луната сякаш пробождаше пространството.

Великата планета Земя също раждаше властелини, които, опознали свежата младост и могъществото на зрелостта, умираха в нищета и скръб.

Ере беше дошла. На лунните лъчи дългите ѝ коси светеха с нежен и хладен блясък. Тарг я притегли към себе си и прошепна:

— Бях открил, благодарение на теб, аромата на старите времена... Ти беше мечтата на раждащото се... Само като чувствах присъствието ти, вярвах в безконечните дни. Но сега, Ере, ако не намерим отново изворите, или ако не открием друга вода, след десет години Последните Хора ще изчезнат от планетата.

10. ТРУСЪТ

Изминаха шест сезона. Шефовете на Водата поискаха да се прокопаят огромни галерии, за да се търсят нови извори. Всичко беше напразно. Измамни пукнатини и непристъпни пропасти проваляха усилията. С всеки изминал месец надеждата в душите на хората намаляваше. Дългият атавистичен навик на примирението се завръщаше. Пасивността дори беше по-голяма, също както след кратко възстановяване хроничните болести стават още по-тежки. Дори и най-слабата вяра си отиваше. Смъртта вече обхващаше в обятията си тези печални същества.

Когато дойде времето Великият съвет да постанови началото на евтаназията, се оказа, че броят на желаещите, готови да умрат, е по-голям, отколкото го изисква законът.

Единствени Тарг, Арва и Ере не приемаха такава съдба, дори и Мано бе обезкуражен. Не беше станал по-предвидлив; и сега, както някога, той не мислеше за идващите дни, но фатализмът му се беше засилил. Когато започнаха евтаназиите, той така силно пожела да умре, че всякаква жизнена енергия го напусна. Като че ли и светлината, и сянката му станаха неприятели. Заживя в мекушаво и мрачно очакване. Любовта му към Арва беше изчезнала, тъй както и любовта му към него самия. Не се интересуваеше никак от децата, сигурен, че евтаназията скоро ще ги повика. Дори говоренето стана омразно за него, не слушаше вече, по цели дни стоеше мълчалив и безчувствен. Почти всички обитатели на Червените земи водеха подобно съществуване.

Никакво усилие не можеше да стимулира жалката им енергия, защото работата бе почти спряла. Освен няколко масива с растения, поддържани, за да дават пресни плодове, всички останали култури бяха изчезнали.

Водата в резервоарите не изискваше никакви грижи. Тя бе запазена от изпаряване и най-съвършени съоръжения я пречистваха. Що се отнася до самите резервоари, достатъчно беше ежедневно да: е

проверяват по веднъж, но и това се улесняваше от автоматичните индикатори. Така нищо не можеше да разкъса апатията на Последните Хора. Най-добре се справяха с дълбокото безразличие по-малко емоционалните, тези, които не бяха обичали никого, дори самите себе си. Точно те, съвършено адаптирани към хилядолетните закони, показваха монотонна устойчивост, чужда на всякаква радост и мъка. Инерцията вземаше връх, крепеше ги срещу тежки депресии и внезапни решения; те бяха идеалният продукт на един обречен вид.

Обратно на тях, Тарг и Арва се съпротивляваха благодарение на своята свръхемоционалност. Разбунтувани срещу очевидното, те сякаш възправяха пред величествената планета своите два слаби, но пламенни живота, изпълнени с любов и вяра, както и с огромна надежда, благодарение на която животът бе оцелял в продължение на сто хилядолетия.

Пазачът не се беше отказал от своите търсения. Поддържаше в постоянна готовност няколко планера и мотриси; не позволяваше да се превърнат в руини главните планетариуми и наглеждаше сеизмичните уреди.

Една вечер, след поредното пътуване до Опустошение, Тарг будуваше сам в нощта. През прозрачния метал на прозореца виждаше съзвездие, което в епохата на приказките се наричаше Голямото куче. Там, в него светеше най-ярката от звездите — слънце, доста по-голямо от нашето.

Воден от неудържимото си желание, Тарг почувства как се издига към съзвездието. Замисли се за това, което беше видял по пладне, докато планираше над земята.

Беше една изключително мрачна равнина, в която се извисяваха само няколко самотни блока. Навсякъде се забелязваха виолетовите феромагнитни агломерати. Той почти не им обръщаше внимание, когато откри на юг, върху светложълтата повърхност вид, който до този момент не познаваше. От него се формираха образувания с голяма повърхност и всяко се състоеше от осемнадесет групи. Големината на някои достигаше три метра. Тарг изчисли, че масата на най-едрите сигурно не е по-малка от четиридесет килограма. Те се местеха полесно от най-бързите феромагнити, които дотогава познаваше. Скоростта им явно достигаше половин километър в час.

— Това е ужасно — прошепна пазачът. — Ако проникнат в оазиса, ние сме загубени! И най-малкият отвор в оградата може да причини смъртна опасност...

Той потрепери. Нежност, изпълнена с безпокойство, го поведе към съседните стаи. На оранжевата светлина на осветителното тяло за миг се полюбува на невероятната блестяща коса на Ере и свежите лица на децата. Сърцето му се разтапяше. Само като ги гледаше, не можеше да повярва в края на човечеството. Е, какво! Младостта, могъществото на толкова поколения са в тях, даряват им жизнена сила. Нима всичко това ще трябва да изчезне? Ако ставаше дума за някоя болнава раса, постепенно поразявана от деградацията — би било логично! Но те, тази толкова хубава, свежа и млада кожа, като на хора отпреди радиоактивната епоха...

Лек трус разтърси земята и го извади от унеса му. Преди да успее да реагира, над оазиса отново се възцари спокойствие. Но Тарг бе обзет от тревога. Почака малко, целият в слух. Всичко оставаше спокойно, сивеещите грамади, очертани на слабата светлина на звездите, изглеждаха неизменни, а в неумолимо чистото небе Орел, Пегас, Персей, Козирог отчитаха на екрана на безкрайността минаващите минути.

— Да не съм сбъркал? — каза си пазачът. — Или трусът ще се окаже наистина незначителен?

Той вдигна рамене и леко потрепери. Как можеше да си помисли дори, че един земен трус може да бъде незначителен? И най-слабият е пълен с тайнствена заплаха! Угрижен, отиде да погледне сеизмографите. Първият апарат беше регистрирал слабия трус — чертичка, дълга не повече от милиметър. Вторият апарат не бе отбелязал нищо.

Тарг отиде до къщата на птиците — запазили се бяха само двайсетина. Когато влезе, всички спяха; щом светна — едва повдигнаха глави. Значи, трусът едва ли ги е обезпокоил, а и не предчувстват втори.

Все пак, той сметна за свой дълг да предупреди дежурния. Този човек, флегматична личност със забавени рефлексии, не беше забелязал нищо.

— Ще пообиколя — каза той. — Ще проверяваме всеки час нивото на водата.

Тези думи успокоиха Тарг.

11. БЕГЪЛЦИТЕ

Тарг още спеше, когато някой го докосна по рамото. Отваряйки очи, видя сестра си Арва, която го гледаше пребледняла. Това бе сигурен знак, че се е случило нещастие. Той скочи:

— Какво е станало?

— Ужасни неща — отговори младата жена. — Знаеш, че тази нощ имаше земетресение, самият ти си го забелязал!

— Съвсем слаб трус.

— Толкова слаб, че никой друг, освен теб не го е усетил. Но последствията му са ужасни. Водата от големия резервоар е изчезнала! А в южния резервоар са се появили три големи пукнатини.

Тарг вече беше пребледнял досущ като Арва. Каза с дрезгав глас:

— Значи, не са следили нивата?

— Напротив. До сутринта не е имало изменения. Но тогава големият резервоар изведнъж се е изпразнил. За десет минути водата е изтекла. В южния пукнатините са се появили преди половин час. Може да се спаси не повече от една трета от съдържанието.

Тарг сведе глава, раменете му висяха отпуснати; приличаше на човек, който всеки миг ще рухне. Прошепна, изпълнен с ужас:

— Не е ли това краят на хората?

Катастрофата беше пълна. Тъй като за нуждите на оазиса бяха изчерпани запасите от всички гранитни резервоари, с изключение на тези, засегнати от труса, оставаше само водата в басейните от аркум. Тя щеше да стигне за петстотин-шестстотин човека в продължение на една година.

Великият съвет се събра.

Срещата беше ледена и почти мълчалива. Хората, които присъстваха, с изключение на Тарг, бяха в състояние на съвършено примирение. Нямаше разисквания, само прочит на законите и сметка,

базирана на неизменни данни. Решението беше просто, ясно, безмилостно.

Рем, великият шеф на Водите, обяви:

— Населението на Червените земи възлиза на седем хиляди жители. Шест хиляди трябва още днес да се подложат на евтаназия. Петстотин ще умрат преди края на месеца. Останалите ще намаляват всяка седмица с толкова, че петстотин човека да могат да издържат до края на петата година... И ако дотогава не се открият нови води, това ще бъде краят на хората.

Събранието слушаше безстрастно. Всяко разсъждение беше излишно; неизмерима фаталност обгръщаше душите им. Рем добави:

— Мъжете и жените над четиридесет години не трябва да живеят. С изключение на петдесет, всички останали ще се подложат на евтаназия още днес. Що се отнася до децата, девет от всеки десет семейства няма да запазят нито едно. Останалите ще запазят само по едно дете. Изборът за възрастните е фиксиран предварително, трябва само да се погледне списъкът.

Слабо вълнение премина през събралите се. После главите се сведоха в знак на подчинение, а тълпата отвън, която слушаше решението посредством вълнопредавателя, мълчеше. Слаба тъга премина по лицата на най-младите...

Но Тарг не се примири. С един скок стигна до жилището, където Арва и Ере го чакаха настръхнали. Те държаха пред себе си децата; вълнението ги задавяше, вълнение остро и упорито, произтичащо от древния живот и безкрайното бъдеще.

Близко до тях Мано беше изпаднал в унес. Тяхната тревога само за миг го беше изненадала. Обречеността тегнеше на раменете му като скала.

При появата на Тарг Арва извика:

— Не искам!... Не искам! Няма да умрем по този начин.

— Имаш право — отвърна Тарг. — Ще се противопоставим на нещастиято.

Мано излезе от вцепенението си само за да каже:

— И какво ще направите? Смъртта е по-близо, отколкото ако имахме сто години живот.

— Какво от това! — извика Тарг. — Ще заминем!

— Няма гостоприемна земя за хората! — добави Мано. — Ще ви убие и ще умрете с болка. Тук поне краят ще е сладък.

Тарг не го слушаше вече. Близостта на предстоящото го поглъщаше изцяло; трябваше да избягат преди пладне, когато бе фиксиран часът за саможертвата.

След като обиколи с Арва планерите и мотрисите, той избра няколко. После разпредели в тях провизиите с вода и храна, които държеше в резерва, докато Арва ги зареждаше с енергия. Работеха бързо.

Всичко беше готово, преди да стане девет часа. Тарг намери Мано, все така потънал във вцепенението си, и Ере, която вече бе събрала необходимите дрехи.

— Мано — каза той, като докосна рамото на зет си, — ние ще тръгваме. Ела!

Мано бавно вдигна рамене.

— Не искам да умра в Пустинята! — промълвиха устните му.

Арва се хвърли към него, сякаш искаше да го задуши с нежността си; малко от някогашната му любов вдъхна живот на мъжа, но скоро той отново бе обзет от примирението:

— Не искам! — повтори Мано.

Дълго време го молеха всички. Тарг се опита дори да го завлече със сила до планера. Ала Мано се съпротивляваше с непобедимата мощ на пасивността.

Тъй като времето напредваше, разтовариха провизиите от четвъртия планер и след пламенна молитва Тарг даде знак за тръгване. Самолетите се издигнаха към слънцето, Арва хвърли последен дълъг поглед на жилището, където нейният съпруг чакаше евтаназията, после, разтърсена от плач, полетя към безкрайната пустош.

12. КЪМ ЕКВАТОРИАЛНИТЕ ОАЗИСИ

Тарг се отправи към екваториалните оазиси. Другите криеха смърт.

По време на своите разузнавания той беше посетил оазисите Опечаление, Високите извори, Голямата котловина, Сините пясъци, Светлия оазис и Долината на сярата. В тях намери малко храна, но нито капка вода. Само двата Екваториални оазиса бяха запазили оскъдни резерви от безценната течност. По-близкият — Екваториала на Дюните, отдалечен на четири хиляди и петстотин километра, можеше да се достигне още на сутринта на следващия ден.

Пътуването беше ужасно: Арва непрекъснато мислеше за смъртта на Мано. Когато слънцето изкачи най-високата точка на траекторията си, тя нададе тъжен вик — бе настъпил часът на евтаназията! Никога вече нямаше да види мъжа, с когото беше изживяла нежно щастие!

Пустинята разстилаше безкрайната си пустош. За човешките очи земята беше отчайващо мъртва. Но, в същото време, там израстваше друг живот, за който това бе период на генезис. Този страшен и неразбираем живот се развиваше по равнините и хълмовете. Понякога Тарг го ненавиждаше, понякога боязлива симпатия се събуждаше в душата му. Не съществува ли тайнствена аналогия и дори неясно сходство между тези същества и хората? Естествено, двата свята бяха по-близо един до друг, отколкото всеки поотделно от бездушния минерал. Кой би могъл да каже дали техните съзнания с течение на времето нямаше да се разберат!

Тарг въздъхна, докато мислеше за това. А планерите продължаваха да порят синия въздух към една толкова ужасна неизвестност, че само като си помислеха за нея, пътниците чувстваха как плътта им се вцепенява.

За да не попаднат на изненади, решиха да спрат преди падането на здрача. Тарг избра един хълм, над който се извисяваше плато. Феромагнитите се срещаха нарядко и бяха лесни за преместване. На самото плато се издигаше скала от зелен порфир с удобни кухини. Планерите се приземиха. Фиксираха ги с помощта на въжета от аркум; направени от подобрани субстанции с изключителна якост, те бяха почти неуязвими.

Около скалата имаше само няколко групи малки феромагнити. За четвърт час бяха отстранени и пътниците направиха лагера.

След като погълнаха вечерята от концентриран глутен и основни хидровъглероди, бегълците зачакаха края на деня. Колко ли други същества, подобно на тях, бяха изпадали в бедствено положение сред безкрайния океан на годините? Семействата са бродели самотни, с дървени тояги и чупливи каменни сечива, в злокобното пространство е имало нощи, когато хората са треперели от глад, студ, ужас при приближаването на лъвовете или разярените води. По-късно корабокрушенци са крещели на пустинни острови или вкопчени в скалите посред някоя убийствена река; пътници са се губили в кръвожадните гори или сред блатата. Неизброими са били драмите на отчаянието!... Но всички тези нещастници са имали пред себе си неограничено време за живот. А Тарг и неговите спътници сега виждаха само смъртта!

„Независимо от всичко — мислеше пазачът, гледайки децата на Ере и на Арва, — тази малка група притежава цялата необходима енергия, за да даде ново начало на човечеството!“

Той въздъхна. Звездите откъм полюса се движеха в тесните си орбити, феромагнитите фосфоресцираха в равнината. Тарг и Арва дълго и безнадеждно бленуваха до заспалото семейство.

На другия ден пристигнаха в Екваториала на Дюните. Той се простираше сред пустиня от пясъци, втвърдени с течение на хилядолетията. При приземяването сърцата на пристигащите се вледениха: труповете на тези, които последни се бяха подложили на евтаназия, лежаха непогребани. Много от екваториалните жители бяха предпочели да умрат под открито небе, телата им се забелязваха сред руините, неподвижни в ужасяващия си сън. Сухият и безкрайно чист

въздух ги беше мумифицирал. Щяха да останат така за вечни времена — върховни свидетели на свършека на хората...

Една още по-ужасна гледка потисна мъката на бегълците: феромагнитите бяха удържали пълна победа. Навсякъде се виждаха техните виолетови колонии; много от тях бяха огромни.

— Напред! — каза Тарг с вълнение и безпокойство.

Не стана нужда да повтаря. Арва и Ере, които добре познаваха опасността, избързаха с малките, докато Тарг проучи мястото. Оазисът беше понесъл незначителни щети. Ураганите бяха разрушили няколко жилища, съборили планетариуми и вълнопредаватели, но по-голямата част от машините и генераторите на енергия стояха непокътнати. Ала пазачът се интересуваше най-вече от резервоарите от аркум. Имаше два, чието местоположение той познаваше. Когато доближи, не смееше да ги докосне; сърцето му биеше силно от страх. Все пак, накрая се реши...

— Непокътнати! — извика Тарг радостно. — Имаме вода за две години. Сега да търсим подслон.

След дълго обикаляне, той избра парче земя близо до западната преграда. Феромагнитите бяха малко: за няколко дни можеше да се построи защитна бариера. Имаше две просторни жилища, които не бяха засегнати от катаклизмите.

Тарг и Арва обходиха по-голямото. Мебелите и инструментите изглеждаха здрави, макар и покрити с тънък слой прах. Отвсякъде се усещаше неясно присъствие. Когато влязоха в една от стаите, обзе ги дълбока тъга: върху леглото от аркум една до друга бяха се проснали две човешки фигури. Тарг и Арва дълго гледаха тези неподвижни тела, в които някога е имало живот, пулсирали са радости и болки...

Други хора на тяхното място биха се поддали на примирението, но те, изпълнени с горчивина и ужас, се готвеха за борба.

Изнесоха труповете, повикаха Ере и децата и унищожиха няколко агломерации от феромагнити. После седнаха да похапнат за първи път на новата земя.

— Смелост! — прошепна Тарг. — Било е време, в дълбините на Вечността, когато е съществувала само една човешка двойка, но целият ни вид е произлязъл от нея! Ние сме по-силни от тази двойка!

Защото, ако тя беше загинала, човечеството също щеше да загине. А сега мнозина могат да умрат, без да бъде унищожена нашата надежда.

— Да — въздъхна Ере, — но тогава земята е била препълнена с вода!

Тарг я погледна с безкрайна нежност.

— Нали вече веднъж намерихме вода? — каза той меко.

За миг остана неподвижен, очите му сякаш бяха заслепени от някаква съкровена мечта. Но, стягайки се, прибави:

— Докато подредите жилището, аз ще проверя нашите запаси.

Обходи оазиса във всички посоки, прецени колко са провизиите, оставени от жителите на Екваториала, увери се, че генераторите на енергия работят, а така също и машините, планерите, планетариумите и вълнопредавателите. Промисленото съкровище на Последните Хора беше тук, готово да помогне за всяко възраждане. А и Тарг бе донесъл от Червените земи своите технически книги и записки, богати на сведения и спомени. Единствено присъствието на феромагнитите го смущаваше. В подобни области те се събираха в застрашително големи групи: достатъчно беше да спреш само за няколко минути, за да чуеш безшумната им работа.

„Ако имаме потомство — каза си пазачът, — борбата ще бъде жестока!“

Неусетно бе стигнал до южния край на Екваториала.

Там спря като хипнотизиран: сред полето, където някога бяха расли житни растения, се забелязваха огромни феромагнити — такива, каквито беше открил в пустеещите земи, близо до Високите извори. Сърцето му се сви. Ледена тръпка полази по тила му.

13. ПРЕСТОЯТ

Сезоните следваха вечния си кръговрат. Тарг и близките му продължаваха да се борят за живота си. Някога, още когато бяха в Червените земи, те изпитаха меланхолията на тези пустини, в които сякаш се виждаше по-ясно края на човечеството.

Въпреки всичко, хиляди техни себеподобни живееха като тях в последните убежища. Сега отчаянието се чувстваше още по-силно — бяха само незначителна следа от някогашния живот. От единия до другия полюс всяка равнина, всяка планина, всяко кътче от планетата им беше неприятел, освен този оазис, където евтаназията бе погълнала съществата, безпощадно изоставени от надеждата.

Оградиха избраното място със защитна преграда, заздравиха още повече резервоарите с вода, събраха и складираха провизиите, а Тарг често отиваше на разузнаване с Ере или Арва през пустинната местност. Докато търсеше водата — създателка, той грижливо събираше веществата, които съдържаха водород. Тези вещества се срещаха рядко; водородът, отделян в огромни количества през ерата на човешкото могъщество, и тогава, когато се бяха опитали да заместят водата от природата с промишлена, беше вече почти изчезнал. Според летописите по-голямата част от него се беше разложила на протоатоми и отлетяла в междупланетното пространство. Останалата бе отнесена на недостъпни дълбочини от недобре изяснени химични реакции.

Досега Тарг успяваше да събере достатъчно количество полезни субстанции, за да бъдат увеличени значително водните запаси. Но това беше временно средство.

Безпокоеше се най-вече от феромагнитите. Те процъфтяваха. Това беше сигурен знак, че на малка дълбочина под оазиса има значителни запаси от обработено желязо. Явно земята и равнината наоколо покриваха мъртъв град. Феромагнитите „надушваха“ подземното желязо и колкото по-едри бяха самите те, от толкова по-

голямо разстояние го извличаха. По такъв начин тези, които се бяха появили последни — или терциерите, както ги наричаше Тарг — можеха след известно време да черпят на повече от осем метра дълбочина. Освен това, при извличането на метала в земята се образуваха отвори, през които терциерите можеха да проникват. И при другите феромагнити се наблюдаваха подобни явления, но несравнимо по-слаби. Между впрочем, те не слизаха никога на повече от два-три метра дълбочина. Що се отнася до терциерите, Тарг скоро забеляза, че нямат граница на проникване — достигаха толкова далеч, колкото позволяват цепнатините.

Трябваше да се предприемат специални мерки, за да им се попречи да ерозират почвата там, където живееха двете семейства. Под преградата машините прокопаха галерии, чиито стени бяха укрепени с аркум и облицовани с бисмут. Подпори от гранитен цимент осигуряваха здравината на сводовете. Тази огромна дейност продължи няколко месеца. Мощните генератори на енергия, подвижните и прецизни машини работеха неуморно. Според изчисленията на Тарг и Арва, можеше да се устои в продължение на цели тридесет години на всички щети, причинени от терциерите, и то при положение че феромагнитите се множаха интензивно.

14. ЕВТАНАЗИЯТА

Отминаха три години. Благодарение на водородосъдържащите вещества, запасите от вода почти не бяха намалели. Натрупаните провизии също бяха в голямо количество, а освен това имаше още и в другите оазиси. Но въпреки че Арва и Тарг изследваха неуморно и на големи разстояния пустинята, досега не бяха открили никаква следа от извор.

Съдбата на Червените земи безпокоеше бегълците. Често някой от тях отправяше съобщение в Големия Планетариум. Никой не отговаряше. Братът и сестрата няколко пъти отиваха до оазиса. Заради неумолимия закон те не смееха да кацнат, а само кръжаха. Нито един обитател не забеляза тяхното присъствие. Видяха как евтаназията върши своето дело. Много повече хора, отколкото изискваше законът, бяха вече покойници. Към тридесетия месец едва ли имаше останали повече от двадесетина души.

В една есенна утрин Арва и Тарг отново потеглиха. Смятаха да минат по двойния път, който свързваше от незапомнени времена Екваториала на Дюнните и Червените земи. Междувременно Тарг щеше да се отклони към някаква местност, която го беше впечатлила при предишните му кръстосвания. Арва трябваше да го чака в една от релейните станции, служещи и за убежища. Щяха да поддържат връзка, тъй като Тарг носеше подвижен вълнопредавател, приемащ човешкия глас на повече от хиляда километра. Както и при предишните им разузнавания, щяха да се свързват с Ере и с децата. Всички планетариуми на оазисите и релейните станции бяха поддържани в добро състояние.

Никаква опасност не грозеше Ере. Тези, които свише доминираха над човешкия живот, не я подлагаха на повече рискове, отколкото Тарг и Арва. Децата бяха пораснали; тяхната зрялост, преждевременна като на всички Последни Хора, не се различаваше от

тази на възрастните. Двете по-големи — синът на Мано и дъщерята на пазача — работеха прекрасно с уредите и можеха да управляват машинната енергия. Срещу сляпото настъпление на феромагнитите те противопоставяха ума и силата на човека.

Предишната вечер Тарг бе прекарал дълги часове да изследва почвата и околностите на терена, който обитаваха. Всичко беше нормално.

Преди заминаването двете семейства се събраха около планерите. Както преди всяко пътуване, това бе вълнуващ момент. Огряна от утринната светлина, малката група сякаш символизираше цялата човешка надежда, цялата воля за живот, цялата древна енергия на моретата, горите, саваните и градовете. Там, в Червените земи, тези, които все още пъплека, вече не бяха нищо друго, освен сенки. Тарг обгърна своето поколение и поколението на Арва с дълъг, изпълнен с любов поглед. Блясъкът на светлата коса като че ли беше преминал от Ере към дъщеря ѝ. Двете покрити със злато глави почти се докосваха: каква свежест струеше от тях!...

Каква дълбока и светла картина!

Останалите, въпреки черните си лица и антрацитните очи, също излъчваха необикновена живост — нещо от пламтящия поглед на Тарг или от желанието за щастие у Мано.

— О! — извика той. — Колко е трудно да ви напусна! Но ако заминем заедно, опасността би била по-голяма!

Всички, дори и децата знаеха, че спасението сега е в някой потаен кът на пустинята. Знаеха също, че оазисът — люлката на техния живот — все още е обитаван. И тъкмо затова изпращаха по няколко пъти на ден съобщения чрез планетариумите.

— Време е! — каза накрая Тарг.

Невидимата тръпка на енергията опъна крилата на планерите. Те се издигнаха и изчезнаха в седефено — сапфиреното утро. Ере ги виждаше как се смаяват на фона на хоризонта. Въздъхна. Когато Арва и Тарг не бяха тук, безнадеждността тежеше още по-силно над нея. Оглеждаше оазиса с боязлив поглед и всеки жест на малките събуждаше безпокойството ѝ. Странно нещо! Страхът извикваше опасности, неприсъщи на сегашния свят. Не се боеше нито от

минерала, нито от феромагнитите, а от появата на непознати хора, от силуети, които биха изникнали от бездънната и необитаема пустош... Този странен атавистичен инстинкт я караше понякога да се усмихва, но по-често да настръхва, особено когато вечерта спускаше черните си сенки над Екваториала на Дюнците.

Братът и сестрата пореха главозамайващите висини на въздушното море. Обичаха скоростта. След толкова пътувания, у тях не беше угаснала радостта да предизвикват пространството. Мрачната планета изглеждаше сразена. Те виждаха под себе си зловещи равнини, неравни скали, а планините като че ли се втурваха срещу им, за да ги унищожат.

Но ето че само с едно незначително движение те се издигаха триумфално над пропасти и високи върхове. Страховита, гъвкава и подчинена, енергията пееше тихо своя химн — планината беше премината, леките планери се спуснаха към пустините, където неясни, изчакващи, тежки, еволюираха феромагнитите. Колко жалки и смешни изглеждаха! Но Тарг и Арва познаваха скритата им сила. Те бяха победителите. Времето беше пред тях и за тях, нещата съвпадаха с тъмната им воля; един ден техните потомци щяха да раждат чудесни идеи и да управляват необикновени енергии...

Тарг и Арва решиха да отидат най-напред до Червените земи. Мислите им се стремяха към последното убежище на техните себеподобни със страстно желание, в което прозираше страх, отчаяние, дълбока любов и мъка. Докато хората все още оцеляваха, щеше да има нежна и крехка надежда.

Когато и те най-накрая изчезнеха, планетата би станала още зловеща, пустините — още по-грозни и по-огромни.

След кратката нощ, прекарана на една от релейните станции, пътешествениците поговориха с Ере и децата чрез планетариума. Не толкова, за да се успокоят, колкото да превъзмогнат поне донякъде разделящото ги пространство. После полетяха към оазиса.

Стигнаха, преди да преполови денят.

Оазисът изглеждаше неизменен. Такъв го бяха напуснали, такъв го виждаха сега в обектива на окулярите. Жилищата от аркум проблясваха на слънцето, открояваха се площадките на вълновите

предаватели, заслоните на мотрисите и планерите, трансформаторите на енергия, съоръженията, които някога са черпили вода от вътрешността на земята, и полетата, където бяха покълвали последните растения. Навсякъде бе запечатана картината на човешкото могъщество и сила. При първия сигнал цялото това неизчислимо могъщество можеше да бъде отприщено и управлявано; огромни можеха да бъдат извършените работи. Толкова ресурси дремеха неизползвани, подобно на лъчите в безкрайния етер! Безсилието на човека беше присъщо на самата му същност: роден от водата, той изчезваше заедно с нея.

В продължение на няколко минути планерите кръжаха над оазиса. Той изглеждаше пуст. Нито един мъж, жена или дете не се показваха на прага на жилищата, по пътищата или необработените полета. Тази самота вледеняваше душите на двамата.

— Дали всички вече са мъртви? — прошепна Арва.

— Може би! — отговори Тарг.

Планерите слязоха толкова ниско, че почти докоснаха покривите на къщите и площадките на планетариумите. Навсякъде мълчание и неподвижност — като в гробница. Дори прахът по пътищата не помръдваше. Единствено образуванията на феромагнитите се придвижваха лениво.

Тарг реши да кацне на една площадка и пусна в действие вълнопредавателя. Мощен зов премина по раковините.

— Хора! — извика изведнъж Арва.

Той се издигна отново. Видя двама души на прага на едно жилище и няколко мига се колеба дали да ги повика. Въпреки че жителите на оазиса едва ли представляваха нещо повече от жалки човешки останки, Тарг почиташе дълбоко своя вид и уважаваше закона, който бе запечатан във всяка фибра на тялото му. За него законът беше голям като самия живот, страшен, безкрайно мъдър, ненарушим. И понеже законът го отлъчваше завинаги от Червените земи, той му се подчиняваше.

Гласът му трепереше, когато се обърна към тези, които току-що се бяха появили:

— Колко живи хора има в оазиса?

Двамата мъже вдигнаха бледите си лица, белязани от учудващо спокойствие. После единият от тях отговори:

— Все още сме пет... Тази вечер ще бъдем освободени!

Сърцето на пазача се сви. Той разпозна в погледите, които срещнаха неговия, мъглявото излъчване на евтаназията.

— Можем ли да слезем? — попита смирено. — Законът ни е осъдил на изгнание.

— Законът свърши! — прошепна вторият. — Престана да действа в момента, в който приехме великото лечение...

При звука на гласовете им се появиха и другите трима — двама мъже и една жена. Всички следяха планерите с унесен поглед.

Тарг и Арва се приземиха. Настъпи кратко мълчание. Пазачът гледаше жадно последните от неговите себеподобни. Смъртта беше в тях: никакво лекарство не можеше да победи сладката отрова на евтаназията.

Жената, съвсем млада, бе най-бледа от петимата. До вчера тя все още носеше бъдещето в себе си, днес изглеждаше по-възрастна от столетница.

— Защо поискахте да умрете? — възкликна Тарг. — Изчерпана ли е водата?

— Какво ни интересува водата! — прошепна младата жена. — Защо да живеем? Защо ли са живели и нашите прадеди? Необяснима лудост в продължение на хилядолетия ги е карала да се съпротивляват на волята на природата. Искали са да пребъдат вечно в един свят, който вече не е бил техен. Приели са едно отворително съществуване, само и само да не изчезнат. Нима е възможно и ние да следваме жалкия им пример?... Толкова сладко е да умреш!

Тя говореше бавно, с чист глас. Думите ѝ причиняваха ужасна болка на Тарг. Всеки атом в тялото му се бунтуваше срещу подобно примирение. А спокойната радост, която излъчваха лицата на агонизиращите, оставаше необяснима за него.

Той замълча. С какво право би се опитал да вгорчи края им, след като той вече беше неизбежен?... Клепачите на младата жена се притваряха. Слабото ѝ вълнение гаснеше, дишането ѝ с всяка изминала секунда се забавяше и, подпряна на една стена от аркум, тя повтори:

— Толкова сладко е да умреш!

А единият от мъжете прошепна:

— Освобождението е близко.

После всички зачакаха. Младата жена бе легнала на земята и едва дишаше. Бледнината бързо покриваше бузите ѝ. Отвори за миг очи, погледна Тарг и Арва с милостива нежност:

— Лудостта на страданието бушува във вас — промълви тя.

Ръката ѝ се повдигна и бавно падна. Устните ѝ потръпнаха. Последна тръпка премина и по тялото ѝ. Сетне крайниците ѝ се изопнаха и тя угасна тихо, като малка звезда на хоризонта.

Четиримата ѝ другари я гледаха с радостно спокойствие.

Единият от тях прошепна:

— Животът никога не е бил привлекателен, дори и по времето, когато земята е усещала могъществото на хората...

Ужасени, Тарг и Арва дълго останаха безмълвни. После смирено покриха последната представителка на бъдещето на Червените земи. Но не им стигна смелост да дочакат другите. Абсолютната неизбежност на тяхната смърт ги изпълваше с ужас.

— Да тръгваме, Арва — каза Тарг тихо. — Ние и нашите деца вече сме единственият, последният шанс на човешкия род.

Придружителката му обърна към него лице, обляно в сълзи.

— Въпреки всичко — изхълца тя, — беше голямо утешение да знаеш, че в Червените земи все още живеят хора. Колко пъти тази мисъл ми е давала сили... А сега, сега!

Ръката ѝ сочеше ширналите се неумолими и непристъпни планини на запад.

— Всичко свърши, братко мой!

Той също бе свел глава. Но, възпротивявайки се на болката, извика с блеснали очи:

— Само смъртта ще унищожи надеждата ми...

Планерите летяха по маршрута си в продължение на няколко часа. Забавиха скоростта, когато приближиха мястото, към което се стремеше Тарг. Арва избра една релейна станция, където щеше да го чака. После, след като чу гласовете на Ере и децата по планетариума, пазачът полетя сам към пустинята. Вече познаваше в общи линии местността, над която трябваше да измине хиляда и двеста километра.

Колкото по-далеч отиваше, толкова по-хаотичен ставаше пейзажът. Отмина една планинска верига, след нея отново се появи разпокъсаната от възвишение долина. В момента летеше над напълно неизвестна област. Няколко пъти слизаше почти до повърхността, но

странно главозамайване го подтикваше да преодолява нови километри от пътя.

Огромна червеникава стена препречи хоризонта. Авиаторът я прекоси и полетя над бездната от мрачни пропасти, чиято дълбочина не можеше да се определи. Навсякъде личаха следите от огромни конвулсии: цели планини се бяха сгромолясали, други се издигаха, готови на свой ред да се срутят в бездънната празнина. Планерът описваше дълги параболи над този изумителен пейзаж. Повечето от пропастите бяха толкова широки, че в тях можеха да се поберат десетки самолети.

Тарг запали големия фар и наслуки започна проучването. Навлезе най-напред в една цепнатина, която се простираше в подножието на отвесните скали. Светлината като че ли се разпадаше, преди да достигне дъното ѝ, което се оказа без изход.

Втората пропаст изглеждаше по-благодатна за изследване. Няколко галерии се спускаха дълбоко под земята. Тарг ги проучи, но отново без резултат.

Третото пътуване беше главозамайващо. Планерът слезе на повече от два километра, преди да докосне земята. Дъното на тази огромна дупка образуваше трапец, чиято най-къса страна беше около двеста метра. Навсякъде зееха пещери. Мина цял час, докато ги обиколи. С изключение на две, всички останали свършваха с плътни стени. Двете пещери имаха множество отвори, но прекалено тесни, за да проникне човек.

— Нищо! — промърмори Тарг, в момента, в който се готвеше да ги изостави. — Ще се върна отново.

Изведнъж изпита същото странно чувство, което бе усетил преди десет години, в навечерието на голямата катастрофа.

Издърпал бързо хидроскопа си, той погледна стрелката и нададе триумфиращ вик: *в една от пещерите имаше водни изпарения.*

15. ИЗЧЕЗНАЛАТА ОБИТЕЛ

Тарг вървя дълго в полумрака. Мислите му бяха разпилени, но безмерна радост изпълваше душата му. Когато дойде на себе си, той помисли: „В момента нищо не може да се направи. За да се достигне до скритата вода, трябва да се открие някакъв изход на друго място, освен на дъното на пропастта, или пък да се пробие проход в скалата. Това е въпрос на време и на тежък труд. В първия случай присъствието на Арва ще е безкрайно полезно. Във втория — ще трябва да се върнем до Екваториала на Дюните, да докараме необходимите машини, да ги захраним с енергия и да пробием гранита.“

Повече нищо не го задържаше тук. Скоро планерът описа спираловидни кръгове, които го изведоха на повърхността. За две минути излезе от пропастта и, насочил подвижния си вълнопредавател, отправи сигнал за повикване.

Никой не отговори.

Учуден, той увеличи мощността. Приемникът остана ням. Лека тревога обхвана Тарг. Пусна кръгов сигнал, който се разпространяваше последователно във всички посоки. Тъй като мълчанието продължаваше, започна да се опасява, че се е случило нещо неприятно. Имаше три предположения: или е станало някакво нещастие, или Арва е напуснала заслона, или, най-накрая, просто е заспала.

Преди да отправи сигнала за последен път, изследователят определи старателно местоположението си. После засили вълните до краен предел. Щяха да проглушат раковините на приемателите с такава сила, че дори и спяща, Арва трябваше да ги чуе... Но и този път пространството не донесе никакъв отговор.

Дали младата жена наистина не беше напуснала заслона? Очевидно, нямаше да се реши да направи това без сериозна причина. При всички случаи, той трябваше да стигне до Арва.

Полетя с пълна скорост.

За по-малко от три часа измина хиляда километра. Релейната станция вече се очертаваше в окуляра на въздушния бинокъл. Беше

пуста! И наоколо не се виждаше никой. Значи Арва се е отдалечила? Но къде? Защо? Сигурно не е отишла далеч, защото планерът ѝ стоеше закотвен...

Последните минути му се сториха ужасно дълги. Струваше му се, че бързият планер стои на едно място. Пред очите му сякаш се беше спуснала мъгла.

Най-накрая стигна до заслона. Спря апарата и се втурна напред. От гърдите му се изтръгна жален стон. От другата страна на пътя, точно срещу вертикалния склон, който я беше закривал, лежеше Арва. Тя бе толкова бледа, колкото жената, която преди известно време беше обсебена от евтаназията в Червените земи. Ужасен, Тарг видя гъмжило от феромагнити — терциери с огромен ръст, да се скупчват около нея...

С две бързи движения Тарг закачи стълбата от аркум, после слезе до младата жена, взе я на рамо и се качи отново. Тя не помръдваше, тялото ѝ беше неподвижно и като коленичи, Тарг се опита да улови туптенето на сърцето ѝ. Напразно. Тайнствената енергия, която дава ритъм на съществуването, изглеждаше заспала...

С треперещи ръце пазачът постави хигроскопа на нейните устни.

Чувствителният инструмент откри онова, което слухът не можеше да долови: Арва не беше мъртва! Но загубата на съзнание бе толкова дълбока и слабостта ѝ толкова голяма, че можеше да умре всеки момент.

Причината за нещастieto бе очевидна: дължеше се ако не единствено, то поне в по-голямата си част на действието на феромагнитите. Особената бледност на Арва издаваше сериозна загуба на хемоглобин.

За щастие, Тарг винаги носеше със себе си обичайните инструменти, стимуланти и лекарства. В разстояние на няколко минути той ѝ инжектира две дози мощно усилващо лекарство. Сърцето отново заби, макар и безкрайно слабо; устните на Арва прошепнаха:

— Децата... земята...

После тя потъна в дълбок сън, който Тарг нито можеше, нито трябваше да наруши. Това беше неизбежен и здравословен процес, по време на който, на всеки три часа, той щеше да ѝ инжектира по няколко милиграма „органично желязо“. Щяха да минат най-малко двадесет и два часа, преди Арва да се събуди за кратко. Няма значение!

Най-тежкото безпокойство беше отминало. Пазачът, който познаваше отличното здраве на сестра си, не се притесняваше, че ще има някакви последствия. И все пак беше неспокоен. Не можеше да си обясни случилото се. Защо Арва лежеше в подножието на склона? Нима тя, толкова бдителна и сръчна, бе допуснала да падне? Беше възможно, ала невероятно.

Какво да прави? Да остане тук, докато тя се съвземе? Ще трябва най-малко две седмици, преди да се възстанови напълно. По-добре беше да тръгне обратно към Екваториала на Дюнците. В крайна сметка, нищо не го караше да бърза. Приключението, което беше започнал, не бе от онези, чийто изход зависи от няколко дни.

Той се отправи към големия планетариум и пушна няколко позивни вълни. Както и преди, не получи никакъв отговор. Изведнъж го обхвана страшно вълнение. Повтори сигналите, като ги засили максимално. Стана му ясно, че Ере и децата, по някаква неизвестна причина, са в невъзможност да го чуят или да се обадят. И двете страни на тази алтернатива бяха еднакво опасни! Сигурно съществуваше връзка между нещастieto с Арва и мълчанието на планетариума!

Безмилостен страх гризеше гърдите на младия човек... С трепереци колене, принуден да се опре на подпората на планетариума, той се почувства неспособен да вземе решение. Накрая, мрачен и объркан, Тарг се отблъсна, разгледа с тревожно внимание всички части на своя планер, закрепил Арва на по-голямата седалка и полетя.

Пътуването беше отчаяно. Спря само веднъж, на смрачаване, за да опита с още един зов. След като никой не отговори, обви плътно Арва със завивката от силициева вълна и ѝ инжектира доза усилващо лекарство, доста по-голяма от първите. В дълбините на своето вцепенение тя едва потръпна.

Цялата нощ планерът раздираше звездния мрак. Беше много студено. Тарг заобиколи планината Скелет. Два часа преди зората се появи южните съзвездия. Сърцето му биеше силно; той гледаше ту очертания на юг кръст, ту тази блестяща звезда, най-близо до Слънцето, чиято светлина пътува до Земята само три години. Колко ли красиво е било небето, когато младите създания са го съзерцавали през листата на дърветата, а посребрените облаци са сливали пролетните

обещания за плодородие с малките лампички на безкрайността! О! Никога вече не ще има облаци!

Перлена светлина се появи на изток, после Слънцето показва огромния си диск.

Екваториалът на Дюните беше близо. През обектива на летателния бинокъл Тарг виждаше от време на време дъгите им, оградата от бисмут и жилищата от аркум, кехлибарено обагрени в утринта. Арва продължаваше да спи, новата доза стимулант въобще не я събуди. Мъртвешката ѝ бледност обаче беше намаляла, артериите слабо пулсираха, а кожата бе загубила своята полупрозрачна вцепененост, подсказваща смъртта.

— Тя е въвн от опасност! — увери себе си Тарг.

Тази сигурност облекчи донякъде тъгата му.

Неговото внимание сега се насочи към оазиса. Търсеше да види семейната обител, скрита от два малки обли хълма. Накрая тя се появи и от уплаха Тарг рязко изви кормилото на планера, който като ранена птица внезапно пикира надолу.

Цялата обител, заедно с къщите, хангарите и машините, беше изчезнала.

16. ВЪВ ВЕЧНАТА НОЩ

Планерът бе вече на не повече от двадесет метра над земята. С пълна скорост, той щеше да падне право надолу и да се разбие, когато Тарг инстинктивно го вдигна отново.

Описвайки елегантна парабола, той полетя към покрайнините на обителта. След като се приземи, пазачът остана неподвижен, парализиран от болка пред огромния и хаотичен гроб: тук, в мрака на земята, почиваха съществата, които обичаше най-много от всичко.

Дълго време мислите се блъскаха безредно в мозъка му. Вече не се питаше за причините за катаклизма, а забелязваше само дивата жестокост, която смътно свързваше с всички нещастия, случили се през този ужасен седемдневен период. Картините преминаваха в безпорядък през съзнанието му.

Непрестанно виждаше своите близки такива, каквито ги беше оставил вечерта преди тръгването. После спокойните силуети биваха отнесени от неназовимия ужас... Земята се отваряше. Виждаше ги как изчезват. Ужасът, изписан на лицата им. Те викаха този, в когото вярваха и който може би точно в часа на тяхната смърт мислеше, че е победил съдбата...

Когато най-накрая беше в състояние да разсъждава, Тарг все пак се опита да си обясни причините за катастрофата. Дали тя се дължеше на нов планетен трясък? Не! Нито един сеизмограф не беше регистрирал и най-малко разместване. Наистина, освен няколко хектара от оазиса и пустинята, само семейната обител беше засегната. Изглежда, нещастията се дължеше на предишни обстоятелства: разтрошените подпочвени пластове се бяха сгромолясали. Така събитието, което разби последната му надежда, не представляваше голяма конвулсия на природата, а съвсем малка, по отношение на планетарните мащаби, злополука.

Въпреки това, Тарг вярваше, че и тук прозира същата космическа воля, която беше осъдила оазиса...

Болката не го остави да бездейства дълго. Той се зае да проучи развалините, сред които не се забелязваше никаква останка от човешки труд. Акумулаторите на енергия, машини за копане, дълбаене, пробиване, всевъзможно обработване, стриване, планери, мотриси, къщи... всичко чезнеше в масата от скали и камъни. Къде бяха затрупани Ере и децата? Изчисленията сочеха само безнадеждна приблизителност — трябваше да се действа напосоки.

Тарг насочи на север машините за разкопаване и изхвърляне на пръстта, след това засили до максимум протоатомната енергия и атакува огромния ров. В продължение на цял час машините бръмчаха. Криковете повдигаха каменни блокове и методично ги отхвърляха назад, кобалтовите параболоиди разбиваха едрия чакъл, а трамбовачите постепенно, с бавни и мощни удари, укрепваха стените. Когато ровът достигна двадесет метра дължина, се показа един планер, после голям планетариум с гранитна стойка и приспособленията, после къща от аркум.

Тяхното местоположение потвърждаваше точността на изчисленията на Тарг. Като предположи, че катастрофата е изненадала семейството близо до жилището, той прецени, че трябва да се копае на запад. Ако Ере и децата са могли да стигнат до планетариума, който е осъществявал връзката между Екваториала на Дюнните и Червените земи /както го караше да мисли нещастния случай с Арва/, значи търсенията трябваше да се насочат на югозапад.

Пазачът разположи апаратите между двете най-вероятни места и отново започна работа, „Хуманизирани“ от неизчислимите усилия на поколенията, огромните машини притежаваха могъществото на стихииите и фината деликатност на човешката ръка. Те повдигаха скали, отмахваха земята и камъните. Беше достатъчен само лек натиск, за да се насочат, ускорят, забавят или спрат. В ръцете на Последния Човек те представляваха такава сила, каквато в примитивните времена не е притежавало нито едно племе, нито дори цял народ...

Показа се покрив от аркум, извит, изгърбен и на места разцепен от каменен блок. Но Тарг го позна! От пристигането им в Екваториала на Дюнните този покрив беше приютявал цялата нежност, всичките мечти и надежди на последното човешко семейство... Той спря

машините, които бяха започнали да го повдигат, и се загледа в него с ужас и тъга. Каква ли тайна криеше? Каква ли драма щеше да поразии нещастника, смазан от страдание и умора?

Няколко дълги мига пазачът се колебаеше дали да поднови работата си. Накрая, като разшири една пукнатина, той се промъкна в жилището.

Стаята, в която се озова, беше празна. Преграждаха я няколко блока, които бяха изтръгнали едно легло от стената и го бяха смачкали. Масата беше станала на трески, няколко съда от гъвкав алуминий лежаха смазани под камъните.

Тази гледка, макар да носеше безличния характер на материалните разрушения, извикваше до болка вълнуващи сцени. Целият треперещ, Тарг премина в съседното помещение — то зееше празно и опустошено като предишното. Той обходи последователно всички кътчета на къщата. И когато отново се озова в първата стая, на няколко крачки от входната врата към тревогата му се прибави смайване.

— Съвсем естествено е — прошепна пазачът, — при първия сигнал за опасност те да избягат навън...

Опита се да си представи по какъв начин е започнало всичко и картината, която Ере си е изградила за опасността. Обзеха го противоречиви мисли и чувства. Едно впечатление обаче оставаше неизменно: инстинктът трябва да е завел семейството до планетариума на Червените земи. Следователно, беше логично да се отпрати нататък. Но как? Стигнала ли е Ере до Големия Планетариум, или е умряла по пътя? Неразбраните думи, изречени от Арва, изплуваха в паметта му. Произшествието им даваше смисъл. Ере или едно от децата, а може би всички, почти сигурно се бяха добрали дотук. Трябваше по най-бързия начин да започне отново работа, която да не попречи на действието на подземните комуникации.

Веднъж взел решение, Тарг повдигна входната врата и предприе бързо проучване. Но каменните блокове и едрият чакъл представляваха непреодолимо препятствие. Излезе през покрива и отново пушна машините на югозапад. После разположи апаратите на север и те подхванаха подземната галерия. Погрижи се и за Арва, чиято летаргия постепенно започваше да прилича на нормален сън.

С очи, приковани в послушните механизми, Тарг зачака с изострена бдителност. От време на време насочваше работата им с бегъл жест, спираше някое острие, нож, витло или турбина, за да огледа терена. Най-накрая забеляза извитата стойка на планетариума и блестящата му раковина. От този момент нататък той непрекъснато следеше действията на машините. Работеха единствено чувствителните механизми, които, според обстоятелствата, повдигаха тежките камъни или обираха дребните останки.

Изведнъж пазащт нададе злокобен вик, подобен на стон на агонизиращ човек... Беше се появила слаба светлина, същия този гъвкав и жив проблясък, който бе забелязал и в деня на нещастieto, сред развалините на Червените земи. Сърцето му се вледени, зъбите изтракаха. Движенията му се забавиха, очите се напълниха със сълзи; той остави да работят само ръцете на машините, по-сръчни и внимателни, отколкото ръцете на човек.

После спря всичко и със задавено хълцане повдигна пред гърдите си тялото, което толкова силно беше обичал...

Внезапно вълна на надежда премина през вцепененото му съзнание. Стори му се, че Ере все още не е изстинала. Трескаво постави хигроскопа върху бледите ѝ устни...

Беше изчезнала във вечната нощ.

Той дълго я гледа, Ере бе му открила поезията на древните времена; мечтите на чудесната младост бяха преобразували сивата планета. Ере беше любовта, която го правеше безкраен, чиста и сякаш вечна. А когато я държеше в ръцете си, му се струваше, че вижда отново целия безброен човешки род.

— Ере, Ере... — прошепна той. — Ере, свежест на света! Ере, последен сън на хората!

После, вдървен, целуна косите на своята съпруга с горчива и страдна целувка, и започна отново работа.

Един по един извади всички. Минералът се беше показал по-малко жесток към тях, отколкото към младата жена. Беше им спестил бавната смърт. Каменните блокове бяха сплескали черепите им, изтръгнали сърцата, премазали крехките тела...

Тарг падна на земята и дълго плака. Болката, огромна като света, го изпълваше. Разкайваше се горчиво, че се е борил срещу

неумолимата съдба. Думите на умиращата в Червените земи жена отекваха в душата му като погребален звън на вечността...

Една ръка докосна неговото рамо. Той мигновено се изправи и видя Арва, бледа и залитаща. Беше толкова сломена, че в очите ѝ нямаше нито една сълза, а зениците ѝ бяха неестествено разширени от жестоката безнадеждност на ситуацията. Шепнесе с беззвучен глас:

— Трябва да умрем! Трябва да умрем!

Погледите им проникнаха дълбоко един в друг. Бяха се обичали много, всеки ден от живота си, в реалността и мечтите. Споделяли бяха пламенни надежди, а в безкрайното нещастие страданието ги бе свързвало в още по-силна връзка.

— Трябва да умрем! — повтори той като ехо.

После те се прегърнаха силно и за последен път едно срещу друго затуптяха две човешки сърца...

Тя мълчаливо поднесе към устните си тубата с иридий, която носеше винаги със себе си... Тъй като дозата беше силна, а Арва — много изтощена, евтаназията трая съвсем кратко време.

— Смъртта, смъртта — шепнесе несвързано агонизиращата жена. — О! Как сме могли да се страхуваме от нея!

Очите ѝ се замъглиха, устните ѝ се разтеглиха в щастлива усмивка, съзнанието ѝ угасна и последният дъх се изтръгна от гърдите ѝ.

На Земята остана само един човек. Седнал на някакъв порфирен блок, отдаден на мъката и спомените си, той отново изживяваше голямото пътуване към Началото, което така пламенно беше развълнувало душата му... Видя първичното море, още хладно, гъмжащо от живот — безсъзнателен и невидим. После — глухите и слепи същества, изпълнени с необикновена сила и плодовитост. Видението породя божествена светлина, която създаде миниатюрните си храмове; родените от Слънцето създания откриха своето съществуване. Цялата земя се събуди. Морският живот се разпространи навсякъде — мълчалив, смътен, неопределен. В продължение на три хиляди века възникнаха крехките тела на насекомите, земноводни и влечуги опознаха горите от гигантска папрат. Когато дърветата разклониха могъщите си стебла, се появиха

огромните влечуги. Динозаврите бяха големи като кедри, птеродактилите летяха над огромни мочурища... През същата тази ера се родиха и първите бозайници — слаби, тромави и тъпи.

Те бродеха жалки и толкова дребни, че трябваше да минат сто хиляди години, преди да достигнат теглото на игуана. В продължение на много хилядолетия съществуването им си оставаше почти незабележимо. Въпреки това, бозайниците не преставаха да растат. Дойде часът, когато техният вид разцъфтя и се наложи по всички краища на саваната и в сенките на високите гори. Сега те станаха великани. Динотериумът, мамутът, носорозите, бронирани като стари дъбове, хипопотамите с ненаситните си търбуси, дивите бикове, гигантският и жълтият лъв, тигърът, пещерната мечка, китът — огромен колкото няколко диплодоки, кашалотът с уста като пещера... всички те сякаш поглъщаха разпиляната сила.

След това планетата остави да процъфти човекът; неговото царуване бе най-жестоко, най-могъщо — и последно. Той стана великият разрушител на живота. Горите умряха, а с тях и безбройните им обитатели; животните бяха изтребени или осакатени. Беше време, когато невидимите енергии и тайнствените минерали също изглеждаха поробени; победителят подчини могъщата сила, която съединява атомите.

— Тази лудост предвещаваше смъртта на земята... смъртта на земята заради *нашето* Царство! — промълви тихо Тарг.

Тръпка премина през тялото му. Прозря, че това, което все още поддържаше неговата плът, беше продължавало *непрестанно* от самото начало. Нещото, което бе оживяло в първичното море, върху живителната тиня, в мочурищата, горите, в саваните и в безбройните градове на човека, никога не беше прекъсвало, чак до него самия... И ето! Сега той бе единственият човек на земята, станала отново огромна...

Нощта настъпваше. Небосводът запали прекрасните си светлини, които трилиони човешки очи бяха съзерцавали. Останаха само две зеници, за да ги гледат!... Тарг откри любимите си съзвездия, после видя да изгрява и опустошителната луна — проядена, посребрена, легендарна, и протегна тъжно ръце към нея...

От устата му се изтръгна последно стенание, смъртта се настани в сърцето му и, отказвайки се от евтаназията, той излезе от

развалините и отиде да легне в оазиса, сред феромагнитите.

Скоро няколко частици от последния човешки живот смирено се вляха в Новия Живот.

... МОЕТО НАМЕРЕНИЕ НЕ Е ДА УПРЕКВАМ

На 11 март 1913 г. един американски приятел ми изпрати следното писъмце:

„Нима Вие сте отстъпили на английски писател — сред най-известните — правото да поправи Вашия роман, който понастоящем се появи в «Аз знам всичко»; нима на него сте дали правото да вземе идеята и детайлите, например смесването на линиите на спектъра, въодушевлението на тълпите, дискусиите върху една възможна аномалия в етера, отравянето на човечеството?

Известният английски писател публикува това в този момент, без дори да Ви спомене, без никаква благодарност на Рони — старши, печатайки романа си в Англия.“

Веднага след като прочетох писмото, аз прегледах броя на „Странд Мегъзин“, където моят британски събрат Артър Конан Дойл беше започнал публикуването на роман, озаглавен „Отровният пояс“. Действително, между темата на неговото повествование и темата на моето имаше досадни съвпадения, между които смесването на светлината, моментите на въодушевление на тълпите и депресията на хората, и т.н. — съвпадения, ясно забележими от всеки читател на двете творби. Признавам, че не можах да открия особена и категорична разлика в идеята, потискайки няколко подозрения — толкова повече, че в Англия се случва често писатели да купуват идея, като незабавно я използват по свой начин. Някой бе предложил моя сюжет на Конан Дойл — разбира се, съпадението е възможно и аз съм склонен да приема, че е нормално да съществува значителна прилика. Още повече че винаги съм бил убеден, че Хърбърт Уелс не е чел моите

„Ксипехузи“, моята „Скептична легенда“, моя „Катаклизъм“, които бяха създадени доста преди неговите хубави творби. Това, което има в Уелс — не знам, може би личен почерк, — липсва у Конан Дойл. По-важното е, че моето намерение не е да упреквам. Аз съм за една възможна среща между идеите на Конан Дойл и моите; но като зная от дългогодишния си опит колко често можеш да бъдеш обвинен, че следваш чужда идея, смятам за необходимо да отбележа, че в „Аз знам всичко“ вече бяха публикувани двете части на романа „Тайнствената сила“, когато „Отровният пояс“ започна да се печата в „Странд Мегъзин“.

Жозеф-Анри Рони — старши

Издание:

Автор: Жозеф-Анри Рони-старши

Заглавие: Смъртта на земята

Преводач: Красимира Кочанова

Година на превод: 1993

Език, от който е преведено: френски

Издание: първо

Издател: ИК „Аргус“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1993

Тип: роман

Националност: френска

Печатница: „Образование и наука“ ЕАД

Редактор: Светослав Николов

Художник: Щефан Блазер

Коректор: Марина Благоева

ISBN: 954-570-003-3

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/1204>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.